

491.99-8

U-44

1906

3206

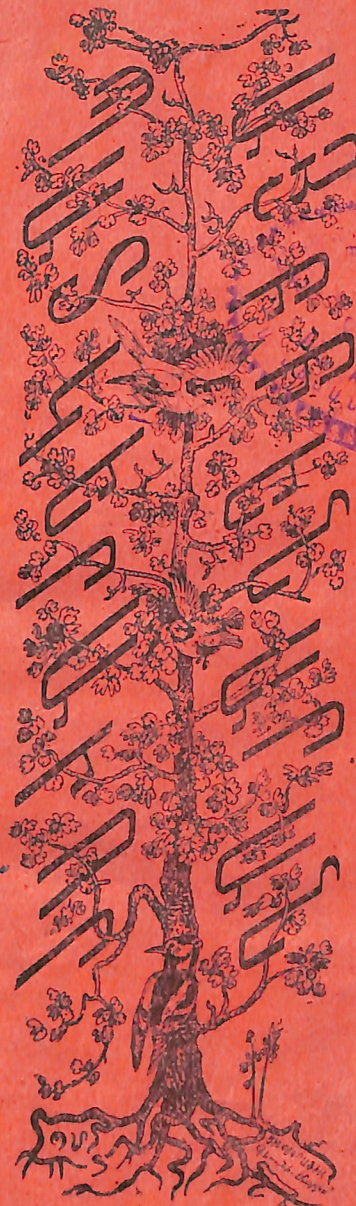
1906

ПЕРЕПЛЕТНО-ФУТЛЯРНАЯ
МАСТЕРСКАЯ
и ПИСЧЕБУМАЖНЫЙ МАГАЗИНЪ
(ГРИНБЕРГЪ)
МОСКВА, Петровка.
Тел. 204-97.

2010

2002

7. 02036068

491-99-8

2. ԱՂՅԵԱՆՑ

Ա-44

Ո Ր Ս Ո Ր Մ Ն

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶԻԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

23-րդ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԵՐԻ ԵՒ ՓՈԲՐԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԵԾԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԻՐԵՆԻ ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑԻՉ

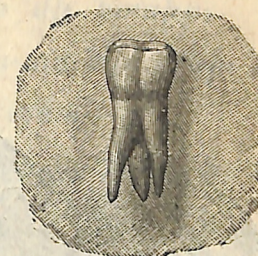
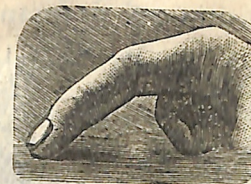
Հեղինակի սեփական եւ փոխադրած յօդածների արտատպերու իրաւունքը վերապահուած է.

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Электропечатня М. Вартанянца, Гановск. ул. д. № 3.

Տպարան Մոզես Վարդանեանցի

1906

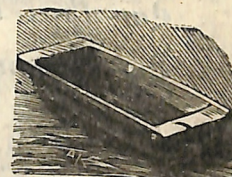
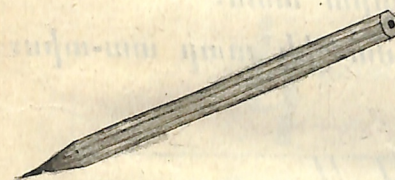
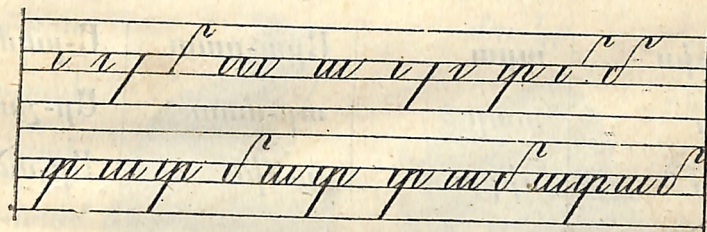

ա-տամ

մատ

ա-տամ

ամ | մամ | տամ | տատ | մատ | ա-տամ

մատիտ

շիշ

տաշտ

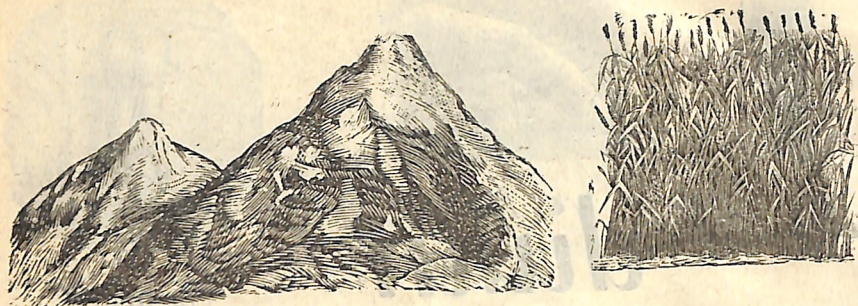
շիշ	միշտ	մատիտ	տատի
իմ	տաշտ	շիմ-շատ	մի շիշ
մի	շատ	մի-ա-միտ	մի մատիտ

շիշ պաշտ խաղալիք

43266-առ.

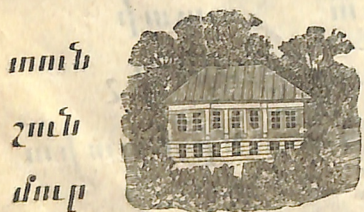
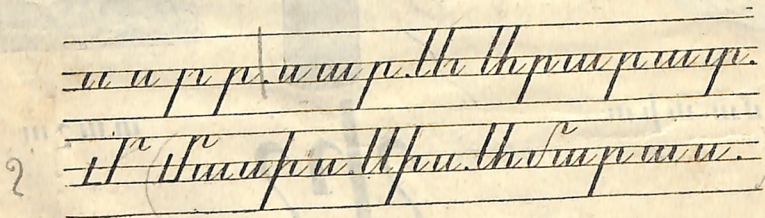
27600-62

սար արտ

Մա-սիս	արտ	Արա-րատ	Ա-րամ
ա-սա	տար	ար-մատ	Ար-շամ
ա-րա	սիրտ	ա-միս	Ար-մաշ

Հա-միր, արի մի մա-տիտ. տամ:
Հա-մի-րամ, ա-րի, մի մա-շիկ տար տա-տիս:

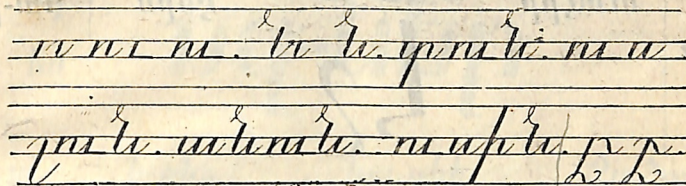
տուն
շուն
մուր

շուն
նուշ
տուր

տուն շուն

Արամ, ուրիշի նս-տա-րա-նին մի նստիր:
Հա-մի-րա-մը մի սի-րուն մա-տա-նի ունի:
Ա-սա-տուր, արի շուտ-շուտ ասա—
Տարամաս—տարամաս—տարամաստարտ:

կա-տու

կը-տակ

կը-րակ

կը-տամ

մու-կը

ընկ-նիմ

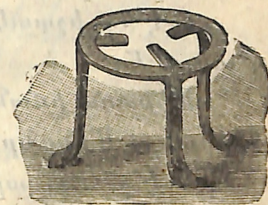
ընկ-նիս

ընկ-նի

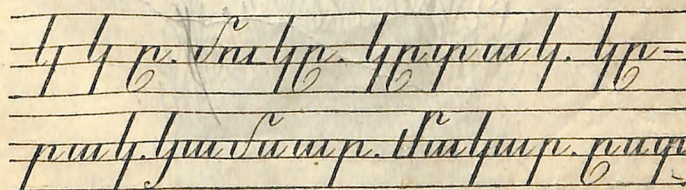
կատուն ու մուկը

Մա-կար | Ար-շակ | Կամ-սար | Նու-նիկ | Հու-շիկ

Ուշի—Ուշական—Մաստարա
Կամսարի կրակին կասկարա

կասկարա

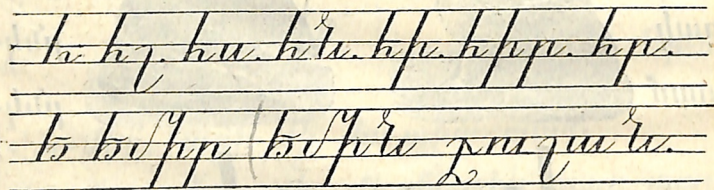

է	էին	տէր	է-միր
էս	ասէի	սէր	Սու-րէն
էն	ասէիր	մէկ	Ար-սէն
էի	ուտէիր	էմին	Կա-րէն
էիր			
էր			

էշ

Տէր Ար-սէ-նը Սուրէնի տանու տէր-տէրն է:
է-մի-նը շատ է սի-րում իր տա-տի-կին:

Մինասի էշը

Մինասի էշը մտնում է էմինի արար: էմինը ասում է:
— Է՛... իշատէր Մինաս, իշատէր Մինաս... էշն արան
ուտում է:

Մինասն իմանում է, սուս է անում: էմինը կըրկնում
է իրանը, Մինասը սուս է: էմինն ասում է:

— Է՛շ, էշ, արտա Մինասն է ուտում, արի սրան տար:

Մինասի էշը արտումը

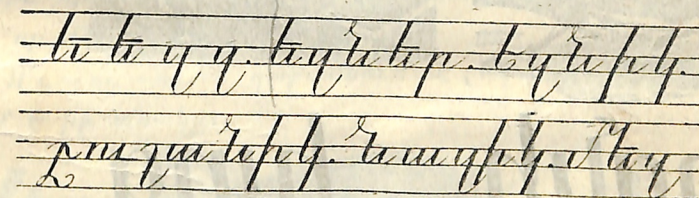
ե	ե	ե	եգ
ե	ե	ե	եգ
ե	ե	ե	եգ
ե	ե	ե	եգ
ե	ե	ե	եգ
ե	ե	ե	եգ

եգ-ներ

մեր	ե-րես	նա-ղիկ	Ջա-նա-զան
կեր	ե-րազ	եգ-նիկ	կե-րա-կուր
սազ	ա-զատ	Ար-զու-ման	ե-րե-րուն
կազ	Ջա-նի	ե-րե-մի-ա	եգ-նե-րում

Արամն ու Ար-զու-մա-նը ըն-կեր-ներ են:
Նաղիկը երկար ու շէկ մազեր ունի:

Արզումանի եգը

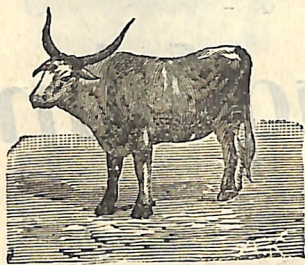
Արզումանը մի եգն ունէր՝ անունը Կարմիր: Կարմիրն
շատ էին սիրում Արզումանի տանը ու նրան կերակրում
էին շուտ շուտ: Նրա մազերը կարմիր էին ու սիրուն:

Արամի եգը

Արամը եգն ունէր, մի շատ սիրուն եգ.
Սիրուն, սիրուն, մի շատ սիրուն եգ:

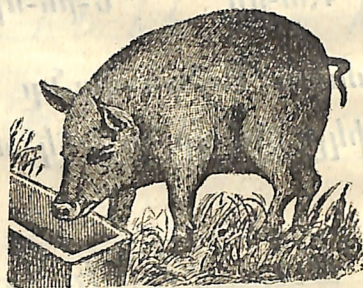
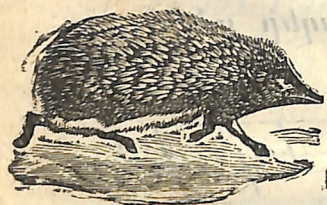
† Ժ Կ

Անունը Կարմիր էր, մազերը կարմիր.
Կարմիր, կարմիր, մազերը կարմիր: Յ
Կարմիրն սիրում էին Կաղիկն ու Զանին:
Զանին, Զանին, Կաղիկն ու Զանին:

Սա է Արամի եղը

ո

խ

ոզնի խոզ

զոխ	խոզ	որս-կան	մա-խոխ
սա	մուխ	կը-տոր	մե-խակ
ոստ	խակ	խը-մոր	մա-նու-շակ
որ	սոխ	մո-խիր	Աս-տրա-խան
խոտ	ոտ-ներ	մո-րեխ	Սու-րա-խան
խոր	ոս-կի	մո-րի	շի-րա-խա-նա

† Սոխն ու սրխտորը իրար շատ են սիրում:
Սոխը մէկ է, սրխտորը երկու:

խոզ ու խոբան. խոբան. խոբան.
խոբան. խոբան. խոբան. խոբան.

29 IX

Ե.Օ.Յ.

Մըկան խրատը

Ե.Օ.Յ.

Ոգնին շարունակ մըկնիկներ էր որսում ու իր ոգ-
նիկներին կերակրում: Մի սիրուն մկնիկ մի կատու է
տեսնում ու ասում նրան.

—Մեր տէր ու տիրական Կատու, Ոգնին մեզ կոտո-
րում է. արի ազատիր մեզ:

Կատուն ասում է.

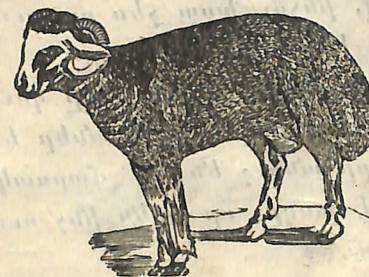
—Եկ իմ կշտին ազատ ման արի, ես կըսաստեմ
Ոգնուն:

Մըկնիկի մէջը տեսնում է որ կատուն սրում է ա-
տամները, ասում է.

—Իմ սիրունիկ մըկնիկս, Կատուն կըսաստի ուրիշ-
ներին, որ մեզ մենակ կոտորի:

—Ո՛ր—ու—ն... զարմանում է մկնիկը ու շուտ
մտնում է իր տնակը:

4

ճ ո ռ ս

խ ա չ

ո չ խ ա ռ

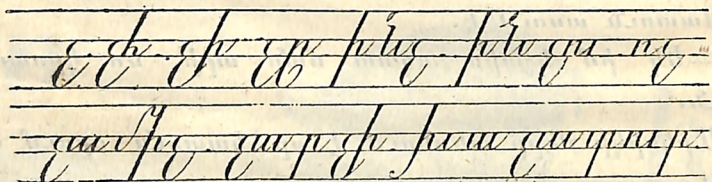
ոչ | չը | չի | չէ | չեմ | չես | չէի | չէիր | չէր

ինչ	չիր	չըն-չին
ինչո՞ւ	չան	չա-չա-նակ
չորս	չիմ	խա-չիկ
չոր	չա-միչ	խա-չա-տուր
չար	ոչինչ	Չի-նաս-տան

Չի-նաս-տա-նը մի ուրիշ երկիր է:

Տատիկը խաչիկին ասում է.— խաչիկ, ա-րի, չիր ու չամիչ տամ, կեր:

խաչիկը չի ուզում, ասում է.— Ես չիր ու չամիչ չեմ սիրում:

Ոչխարն ու խոզը

Խոզը ոչխարի կշտին արմատներ էր ուտում, ոչխա-րը տեսնում է նրան և ասում է.

— Մէրունիկ, ինչո՞ւ խոտ չես ուտում:

— Ես կուշտ եմ, ասում է խոզը:

Ոչխարը զարմանում է, որ խոզը կուշտ է: Ասում է.

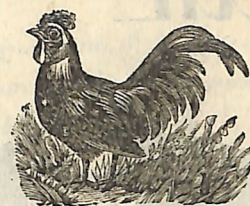
— Որ կուշտ ես, ինչո՞ւ արմատներ ես ուտում:

— Արմատները անուշ են ու մարսական, չարագ եմ անում,— ասում է խոզը, որ ամեն ինչ ուտում էր ու իս-կի չէր կշտանում:

Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Արմիկ, Արշակ, Նունիկ, Խորէն,
Մինաս, Խաչիկ, Անուշ, Սուրէն,
Խաչատուրն ու Աշխէնն ո՞ւր են:

Դ

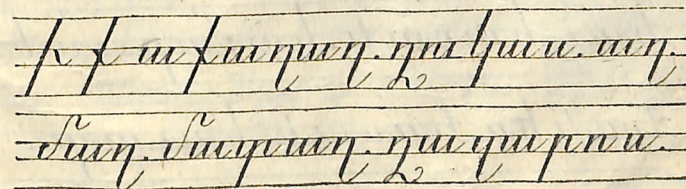

Ք

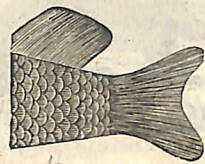
Ուղտ արաղաղ

աղ	քեզ	զէնք	քար-տաշ	քա-նոն
մաղ	քիչ	չաղ	տա-րանք	քա-մար
քաղ	մենք	տաղ	քա-ղաք	խա-ղող
քո	չենք	սաղ	կե-րանք	քա-ղող
քոր	չէնք	սւղտ	կու-տենք	մա-ղող

Պար-մրա-կա-տար ա-քա-ղաղ-ներ,
Ոս-կե-կա-տար կուկ-րի-կու-ներ,
Չուտ արէք, շուտ, եկէք, կերէք,
Պուտ կերէք, կուտ, ու շուտ կորէք:

Ք ն ա ր

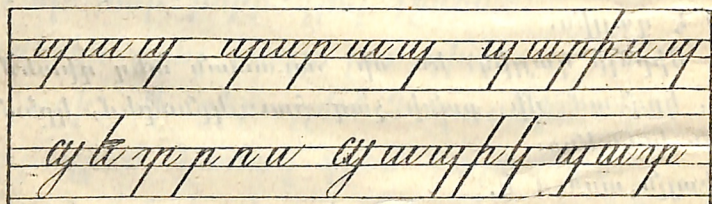

նա-պաս-տակ

պոչ

կա-պիկ

պապ կապ պատ պար պաղ պոչ պինչ պարապ
պապիկ պատիւ պիտանի պէտքական պապական
պէտք պարան պարոն այսպէս այնպէս պակաս
պսակ ըսպաս պարտք պարտական Գարապետ
Պետրոս Հայրապետ Մարտիրոս

Աշխատասէր Պետրոսը

Պետրոսը ուսում-նա-բա-նի աշակերտ էր: Նա գիշե-
րը գիր շատ էր գրում լամպի լուսումը: Մի գիշեր էլ ա-
սում է մօյրը. չ

— Պետիկ, մատաղ, հերիք է ինչքան որ գրել ես,
էլ մի գրիլ, լամպի լուսումը երկար չեն գրիլ, աչքերի
համար լաւ չէ: Պետրոսը պատասխանում է.

— Մայրիկ, քիչ էլ սպասիր, այս բոլորիս
կաւարտեմ: չ

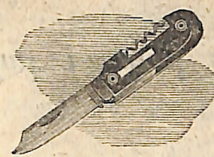
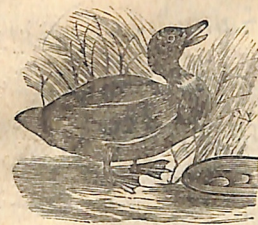
Եւ Պետրոսը նախ աւարտում է իր գրելիքը
և ապա գնում հանգստանալու: չ

Պատիկ լամպա

3X/

բ

դ

բաղ

դանակ

բաղ բակ բան դա դու դաս դող
սարդ մարդ զարդ բարի բերան
բու զէջ դանակ Դերենիկ Բաղալ
Բարսեղ Դանիէլ Դէրբէնդ Բազ-
րատ Բաղդասար

Բ ու

Դերբէնդն ու Դուբան Դաղստա-
նումն են:

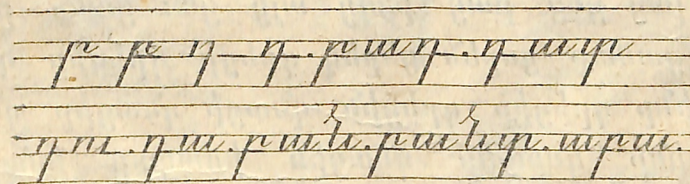
Դաղստան են ասում սարու
երկրին:

Դաղ—նշանակում է սար: Դա-
րաղաղ—նշանակում է Սև-սար

Դ է զ

27600-62

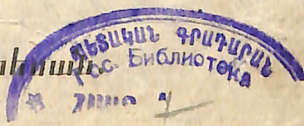
Աւետիսի երգը

4 հոյ. 09

Մելքոն, Գառպար և Բաղդասար.

Աւետիս.

Նորմանըշան մի աստղ տեղում
Աւետիս.

Երբ Բէթլէհէմ քաղաքն հասան.

Աւետիս.

Մի խոր ու լայն քարայր մըտան.

Աւետիս.

Այնտեղ գլտան Սուրբ Մայրիկին.

Աւետիս.

Ամենասուրբ Մանուկ գլրկին.

Աւետիս.

Թանգ պարգևներ տրւին Նրբան.

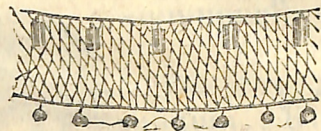
Աւետիս.

Ոսկի, կընդրուկ շատ պատուական.

Աւետիս.

3X1

g

g

Կ

ցանց

կա ցին

կաց լաց ցեց բաց բայց այց ցաւ ցանք ցախ
ցեխ ցամաք ցորեն ցերեկ գրեցի գրեցիր գրեց
գրեցինք գրեցիք գրեցին գնացի գնացիր գնաց
գնացինք գնացիք գնացին իմացար իմացաւ
իմացանք իմացաք իմացան Մնացական

Երբ Բէթլէհէմ քաղաքն հասան.
Աւետիս.
Մի խոր ու լայն քարայր մըտան.
Աւետիս.
Այնտեղ գլտան Սուրբ Մայրիկին.
Աւետիս.
Ամենասուրբ Մանուկ գլրկին.
Աւետիս.
Թանգ պարգևներ տրւին Նրբան.
Աւետիս.
Ոսկի, կընդրուկ շատ պատուական.
Աւետիս.

Արմիկն ու Արշակը

— Ես մի նամակ պիտի գրեմ հայրիկիս, — ասում է Արմիկը:

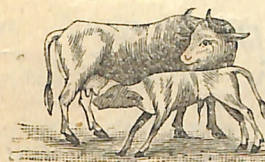
— Ի՞նչպէս կը գրես, քանի որ բոլոր գրերը չը գիտես, հարցնում է Արշակը:

— Ինչքան որ գիտեմ, այնքանն էլ կը բաւէ, պատասխանում է Արմիկը: Բացի դրանից, ինչ գիր որ չը գիտեմ, ես կարող եմ նրա տեղ մի խաչ դնել: Դիցուք՝ պիտի գրեմ տետրակ, բայց ը գիրը չը գիտեմ, ես կը գրեմ տետրակ, կամ Մարգարիտ՝ կը գրեմ Մառգարիտ:

— Հասկանում եմ, այդ կարելի է: Զէ, դու շատ լաւ ասացիր. ես էլ կգուց իմ մայրիկիս կը գրեմ նամակ:

Լրացրէք այս բառերը

Մառգարիտ. Գարեթին. Մանուկ. Սարգիս. Մի-
թա. Ծաղիկ. Կիրատու. Մկրտիչ. վարդապատ.
առաջնատ. եպիսկոպոս. եկեղեցի. կարատ.
Մարտիրոս.

ով

կով

վարդ

ով կով սով հով գով վար վատ վաղ վիշ վուշ
վիշտ վաշտ վարս վարք վանք վաղը վազել
վարել տարով բարով սարով բարով տանով
տեղով գրով գրելով կարդալով գնալով գալով

Վան Վահան Վարդան Վարդուհի Վաղինակ
 Վարսենիկ Վաղարշապատ վարդապետ վանահայր
 վանքական վեդար վեդարաւոր
 Վահագր վանքի վարպետն է:
 Վաղինակը գնացել է Վրաստան:
 Վարդանն ու Վասակը իրար բարեկամ չեն:

10X1.

կո վ. վարդ. գո վահան. հո վ.
 վահան. վասակ. վարդան.

Վո վի մասին

—Վահան, հր ի՞նչ կասես. կովն ի՞նչ է
 տալիս:

—Վաթ:

—Ասա — Կովը տալիս է կաթ.

—Կովը կաթ է տալիս:

—Չատ լաւ, կովը կաթ է տալիս: Ես կա-
 թը կըզրեմ դասատան գրատախտակի վրայ ու
 դուք կըտեսնէք, որ մենք մի նոր գիր գտանք,
 որ է թ.

—Ուրիշ ի՞նչ կարող էք ասել, որ նրանում
 այս գիրը լինի: Ես կասեմ ասա մի քանիսը —
 թաթ, թութ, մութ, թել, թիզ: Հիմա դուք
 ասացէք:

—Հիմա ուրիշ բան պիտի հարցնեմ: Վաթը
 որ մերում են, գրանով ի՞նչ են շինում:

—Մածուն:

—Ուղիղ է մածուն: Հիմա ես կըզրեմ մա-
 ծուն, դուք կըտեսնէք, որ էլի մի նոր գիր գը-
 տանք, որ է ծ: Եկող երկու դասին մենք այդ
 երկու գիրը կըսովորենք:

կ ո վի կ

ծառ

Ծիծեռնակներ

առ տառ ծառ առած ծրոած Ծրո-մը-ռած
 առած սառած մեռած ծիծեռնակ բառ բառով
 տառով աստառ բարբառ մառան դառնալ պայ-
 ծառ կայծակ կուռը դուռը նուռը ծուռը խառը
 գառը սառը ամառը ռամիկ Ռոստոմ Ծատուր
 Աստ-ւած Աստ-ւա-ծա-տուր:

Ծ ծառ. ծուռ. ծուռու. ծուռ.
 Ծիծեռնակ. ծիծ. Ծապուր.

Տ ա ո ա խ ա դ

Աստուծոյ մի լաւ տառախաղ գիտէ: Տեսէք ահա ինչ է անում: Բառի տառերը ցրում է, այսինքն՝ գրում է ցրիւ, գտնողը պիտի գտնի՝ ինչ բառի տառեր են և կազմի այն բառը: Դիցուք՝ մեր ունեցած բառն է—մատիտ: Մենք զբա տառերը կը գրենք ցրիւ, այսպէս ահա

ա—ի—տ—տ—մ

գտնողը շուտ չի գտնիլ, նա կասէ—տիտմա. տամտի. տատմի. միտատ. մինչև կը գտնի մատիտ և կը տեսնի որ ուղիղը այդ է:

Ահա այս տեսակ հեշտ գտնելու տառախաղ:

ու—ա—տ—կ

ը—ու—կ—մ

ա—ա—ը—կ—ս

Ա—ա—կ—շ—ը

ա—ա—ա—դ—տ—ն—խ

Ա—տ—ը—ու—ս—ա

ի—ա—ծ—ն—ը—ի

ի—ե—ա—ծ—ծ—ն—կ—ն

Թ Թ Թ
Թ Թ Թ Թ Թ
Թ Թ Թ Թ Թ

Թաթ Թութ Թուր ութ կաթ Թըռչուն երկու-
շարթի, երեքշարթի, չորեքշարթի, հինգշարթի,
ուրբաթ, շաբաթ, կիրազի:

Թիթեռի թևերը շատ բարակ են լինում:

Թամարը երկու կթոց թուզ է բերել:

Թամարի հայրը գնացել է Թուրքի:

Թոմասի տանը շատ թուրքեր կան: 257.

թ ր ի թ ե ո թ ա թ թ ա թ
թ ա մ ա թ թ ո մ ա ա թ ո ա թ ո մ

Ջ

Գ ա ո ն ու կ

Մի լար, գառնուկ սիրական,

Պրտիկ տըղի գու նըման.

Կըզա մայրըդ, հետը շատ

Կըբերէ քեզ անուշ կաթ:

շ—մ—մ—ա—ա

Մ—ն—ս—ի—ա

Մ—կ—ը—ա—ա

Ղ—զ—ը—ա—ա

Ջ ու շ ա ն

Իմ սպիտակ թերթերում

Մեղու, բզեզ և թիթեռ

Կարող են հանգիստ գտնել

Իբրեւ ազնիւ զեռուններ:

կ—կ—պ—ի—ա

Ջ—շ—ն—ու—ա

Թ—մ—ը—ա—ա

Թ—մ—ս—ա—ո

Կ ու ն կ ն եր

Կը՛ռ, կը՛ռ, կըռ-կըռան,

Կըռունկները հա թըռան,

Կըռունկների թիկ տակ

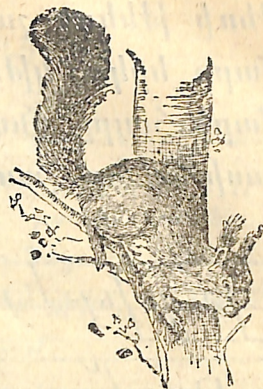
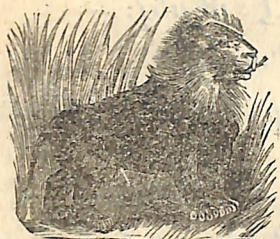
Եկաւ ամառ մեր դըռան:

ու—կ—կ—ն—ո

ա—ու—զ—ն—ո—կ

ի—ե—թ—թ—ո

մ—ու—զ—ե

առիւծ

իւր իւր գիւղ շիւղ բիւրեղ Գիւրեղ աղբիւր
միւս հիւս հիւսիս արին հարիւր ծերութիւն
գերութիւն փտութիւն ծուլութիւն պատմութիւն
տէրութիւն պետութիւն գրութիւն

ա—ա—լ—ն—ս
ա—ի—ր—ծ—ւ
ու—թ—ն—ս—չ
ա—ա—ն—գ—գ

Արծիւր թռչուն է,
Առիւծը գազան,
Արծիւր զուգըունն է,
Առիւծն է ասլան:

Առիւծ. իւր. իւր. բիւն.
Կարիւր. աղբիւր. գիւղ

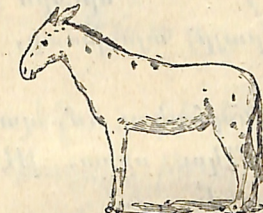
Արշակի նամակը

Սիրելի մայրիկ.

Ես հիմա գիտեմ գրել ու կարդալ: Տես ահա նամակ
եմ գրում քեզ, որ կարդաս և ուրախանաս: Ես գեռ բոլոր

գրերը չըգիտեմ: Երբ որ բոլորը սովորեմ, աւելի շուտ
շուտ կըգրեմ: Հիմա այսքանս բաւական է:

Հայրիկիս ասա որ գրելու տեսարաններ շատ առնէ:
Մեզանում շատ են գրել տալիս, շարունակ գրում ենք ու
գրում: Առաջ մեր գրածն ենք կարգում և ապա տպածը:
Յրաեսութիւն, մայրիկ:
Քո Արշակ:

Եղջերու

շորի

շուրթակ

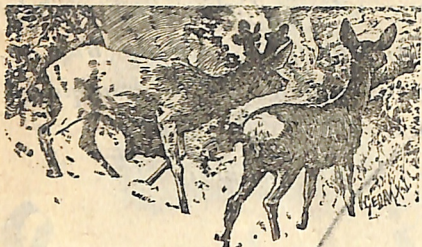
Ջուր ջիւ աջ էջ մէջ ունջ մուռջ ջանք բաջ եղինջ
ականջ ջրկիր ջաղաց Ջաւահիր

Առածներ

Արինն արնով չեն լրանալ, արիւնը ջրով
կըլրանան: Ջուրն իր գնացած տեղովը կերթա:
Մի աման ջուր, ով ուզի՝ տուր: Ջաղացն իր
ասածը կանի, չանչախի զլուխը կըցաւի:

Եղջերու գութակ գաւնի
Ջաւահիր. Գիւնգիր. գիւնգ.

Ընկերասէր եղջերուներ

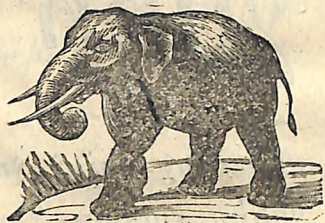

Մի ծաղկաւէտ և խոտառատ սարի վրայ արածում էին երկու եղջերու: Նրանցից մէկը մի քանի խոտ ու ծաղիկ պոկեց և միւսին տրւաւ՝ ասելով.

— Ընդունիր, եղբայր, այս խոտը, թէև սա ոչ մէկիս պակաս չէ:

— Շատ և շատ շնորհակալ եմ, պատասխանեց միւսը, ինչո՞ւ չըջանենք մէկ մէկու սիրտ, թէկուզ մեզ անպակաս սարի առատ խոտով:

Փ

փ

փիղ

փայտ փայլ փող թուփ քամի փակ տափ չափ ծափ լափ ափ փափա փափախ փառք փափազ
Փրղին ասում են փիլ: Փիղը շատ փառահեղ կենդանի է: Փղերը լինում են և ընտանի և վայրենի: Վայրենի փղերը շատ կատաղի են լինում, երբ որ բարկանում են:

Փարսագանք փղոսկրի առուտուր ունի:

փ փիղ փայտ փ փափա փա
Փարսագանք փարսառն

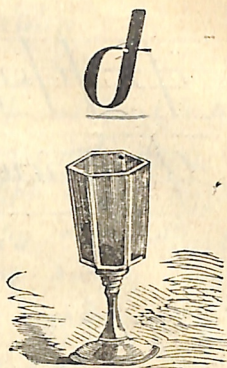
Վատու

Վատուն եկաւ, փիսիկ, փիսիկ,
Հազար նազով, ինչպէս հարսիկ.
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանդղեց շանչիկներով.
Վատու, կատու, է՞ր ես տրտում.
Թէ՞ մկներն են հիմա արթուն:
Վատուն ասեց—միայն, միայն.
Այսինքն թէ՛—այո՛, այո՛:

Մանուշակ

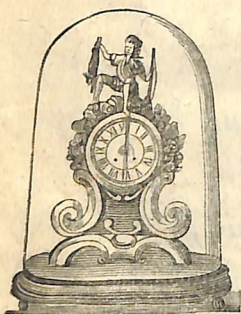
Վապոյտ գլխով, կանաչ ոտով
եւ ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
Թէև տունկս փոքրիկ է, ցած,
Արօտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջս ամենի տան,
Թէ աղքատի, թէ մեծատան,
Իբրև գարնան առաջին գարդ,
Վարէ տեսնել ամեն մի մարդ:
Ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
Իմ անունըս է մանուշակ:

ոյ

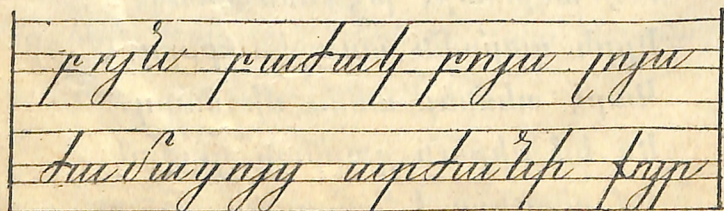
բոյն բաժակ

Ժամ կուժ ուժ ուժեղ ուժով այժմ բաժակ ժամ
 ժամանակ արժանի ժողով ժողովուրդ ցոյց
 ուղեցոյց մատնացոյց բոյն հաւարոյն թոյն սոյն դոյն
 նոյն գոյն գոյն-ըգ-գոյն բոյս լոյս կոյս կապոյտ
 քոյր ժամաժանք արժան:

ժամացոյց

Իմ ժամացոյցս շատ ուղիղ է
 բանում: Ժամացոյցն ունի երկու
 սլաք, մէկը ցոյց է տալիս ը-
 պէն, իսկ միւսը՝ ժամը: Ժամ ցոյց
 տրւող սլաքը փոքր է, իսկ ը-
 պէն ցոյց տրւողը — մեծ:

ԾԻՏԸ ԵՒ ԲԱԶԷՆ

Ծիտը ծառին ծըլւելում է.

ծիւ, ծիւ, ծիւ...

Բազէն գլխին պըտըտում է.

վճւ, վճւ, վճւ...

Ծիտը լընեց, ծիտը վախեց.

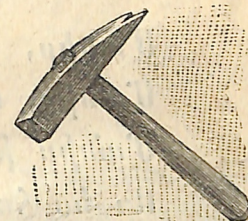
վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ...

Բազէ, թը՛ռռ, բազէ թը՛ռռ...

հա՛յ, հա՛յ, հա՛յ...

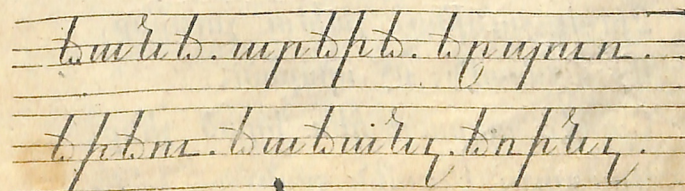
Բազէն թըռաւ, բազէն փախաւ,

Ինչ լաւ էլաւ, հէ՛, հէ՛, հէ՛...

ճանճ մուրճ

ճանճ ճանգ կարճ ճրագ ճիտ ճիճու արճիճ
 ճախարակ ճարտար անճար հանճար ճառագայթ
 ճեմարան ճըշմարիտ ճահիճ ճըզնաւոր
 ճրագն իր տակին լոյս չի տալ:
 Պողատու ծառը ճղները կախ կըզըցի:

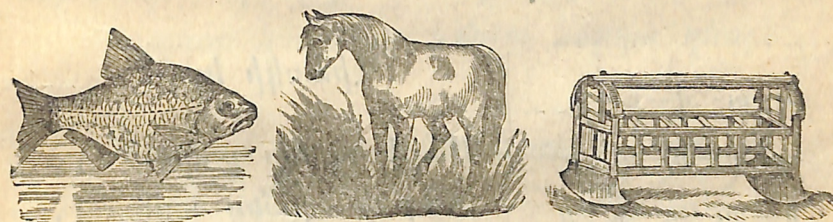

Ճախարակի երգ

Մանիր, մանիր իմ ճախարակ,
 Մանիր, սիպտակ մալանչներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:
 Ձէթ եմ ածել ականջներդ,
 Նոր շինել եմ շըրտըւիկ,
 Դէհ, շուտ շարժիր լայն թևերդ,
 Ոստեր շինիր, սըրուլիկ:
 Տըգրանիկս գուլբա շունի,
 Հանդ է գընում ոտաբաց,
 Գաբրիէլըս շուխա շունի,
 Միշտ անում է սուգ ու լաց:
 Չըւալ շունինք, չաթու շունինք,
 Ոչ սամոտէն, ոչ սլարան,
 Սյապէս աղբատ դեռ եղած չենք,
 Կըտըրուել է ամեն բան:

Դեռ հարս էի, որ գործեցի
 Քանի կարպետ խալիչա,
 Բայց դրանցից շուտ գրկեցի,
 Հիմա շունիմ մի քեչա:
 Կարմիր օրըս երբ սևացաւ
 Եւ պարտք մընաց, թէև քիչ,
 Պարտատիրոջ սիրտն էլ սևցաւ,
 Եկաւ տարաւ ամեն ինչ:
 Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
 Մանիր սիպտակ մալանչներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

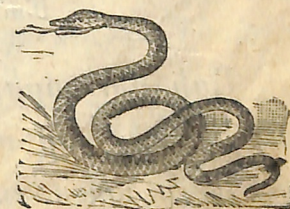

Չուկ

ճի

Օրօրոց

օձ օր օղ օղ ձոր ձագ ձայն
 ձող ցող ձիւն ձեղ ձեռք ձէթ
 ձմեռ ձմերուկ տանձ խնձոր
 Կանձ սանձ

Օձ

Առաժներ

Անձրե օրը հաւերին ջուր տրուող շատ կըլինի:
Մի ծաղկից օձը թոյն է շինում, մեղուն — մեղր:
Օձի գլուխը որ ցաւի, կրտանի ճանապուհը կըղնի:
Օձն առաջ իր տաքացնողին կըկծի:

Խօսքը մերը, տունը մերը:

Մի ձեռքով երկու ձմերուկ չեն բռնիլ:

Աստուած սարը կըտեսնի, ձիւնը կըղնի:

օջ. չուկր. օջիւ. Օջու.
օրապոյ. օրեցօր. Զորագեյ.

ի—ա վ—ճ—կ

ա—ը—ն—ա—ո

ե—այ—դ—բ—ը

ա—օ—կ—ը—ա

Վիճակի երգը

Սարի տակը բարտա է,
Պարնի ձիանց արօտ է,
Ահա օխտը տարի է,
Քոյրը եղբօր կարօտ է:

Նոր տարու երգը

Մանկական մաղթանք

Արի դու արի, քո գալըդ բարի,

Միւրուն նոր տարի, նոր օրեր բեր մեզ.

Ձիւն տուր սարերին, անձրե՛ արտերին,

Պարկուտը չարին, զով արնը՝ մեզ.

Անթուի ծաղիկից, աններկ կարմրուկից,
Բարի ցաւերից ազատ պահիր մեզ:
Մայրական գթով, զրկաբաց ձեռքով,
Ուրախ ժպիտով առ քո գիրկը մեզ:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
մէկ երկու երեք չորս հինգ վեց եօթը ութ իննը տասը

առաջին

երկրորդ

երրորդ

չորրորդ

հինգերորդ

7

ե օ թ ը

վեցերորդ

եօթներորդ

ութերորդ

իններորդ

տասներորդ

եօթը տասներեօթը քսաներեօթը եօթանասուն
արդեօք կարծեօք եօնջա եօրդա գեօլ

եօթը. եօրդա. եօնջա. արդեօք.
կարծեօք. բնյաւնեօք.

ե ա ծ

բարութեան չարութեան հետեւալ ստորադրեալ
ստորագրեալ պաշտօնեա քրիստօնեա միմեանց
լուսնեակ որդեակ հոգեակ Նաղուրեան Գեանջե-
ցեանց Նսայեանց Պարապետեան

Որդեակ, լսիր հօրըդ խրատը:—Արմիկ, հո-
գեակս, չարութիւն մի անիր:—Երեխէք, մի
կըուէք միմեանց հետ:

Փ

Փ

Փայտօն

Փուրզօն Փրանսիա Աֆրիկա

Փաւտօն. փուրզօն. փեւ.

ժեֆ. կաւն փեւ. փրանսիա.

յ հնչում է ինչպէս (ն)

յոյս յոյն յարդ յարդ յարկ յիշատակ յիշել յանկարծ
յայտնի յատակ Յիսուս Յակօբ Յովսէփ Յարութիւն
յունւար յունիս յուլիս յիսուն յաճախ յաջորդ յօժար

յ անձայն

Տղայ երեխայ ընծայ հսկայ արբայ ճանապօ օրւայ
տարւայ վրայ աբեղայ առօրեայ: (նա) գայ տայ լայ
կայ գնայ մնայ աղայ կարդայ իմանայ մոռանայ:

կիսաձայնաւոր

հայ վայ չայ փայ նոյ հայր մայր վայր ծայր
գայլ սայլ փայլ այլ բայց այծ լոյս բոյս կոյս քոյր

վերայած

սա դա նա սրա դրա նրա ահա հիմա (զու) ասն աղն
արն կարդն խնդն գնն մնն (օտար բառեր և յատուկ
անուններ) խաթա բալա մաշա բօշա ուստա Յուդա
երեմիա Իսաիա Ասիա Փֆրիկա Ամերիկա:

ԽԵՂՕՔ ԳԼՈՒԽԸ

Բերանն ասեց.— Ես ամեն ինչ կուտեմ կրխումեմ:

Գլուխն ասեց.— Հը՛մ...

Լեզուն ասեց.— Ես ինչ ուզենամ, կտամ, կրխօսեմ:

Դուլին ասեց.— Հը՛մ...

Ձեռներն ասեցին.— Մենք ամեն ինչ կըշինենք, կը-
քանդենք:

Գլուխն ասեց.— Հը՛մ...

Ոտներն ասեցին.— Մենք ամեն տեղ կերթանք, ման
կըգանք:

Գլուխն ասեց.— Հը՛մ...

Բերանն ու լեզուն, ձեռներն ու ոտները ասեցին
գլխին.

— Ինչո՞ւ ես «հը՛մ» անում:

Դուլիս պատասխանեց.— Ինչ անէք— չանէք, առաջ
ինձ պիտի հարցնէք:

Ոտներն ու ձեռները կուշ եկան, բերանը մնաց բաց,
իսկ լեզուն կակաղելով ասեց.

— Հա... ըզըզոզդ է ասում զըզըլուլուխը...

Ոտքով ման եմ գալիս, ձեռքով աշխատում,

Աչքովըս տեսնում եմ, ականջով լսում.

Իսկ իմ չարն ու բարին, իմ լաւն ու վատը

Ո՛վ է իմանում.

— Խելօք գլուխս:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԻԷՐ

Արև, արև, եկ, եկ,
Նախշուն քարին վէր եկ.

1912.

Նախշուն քարին տիտիկ* արա,
Մեր ոչխարին մտիկ արա,
Իսկ գառներին ճիտիկ* արա,
Որ գայլը գայ՝ տուտիկ* արա:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՔ

Արև, արև եկ եկ,
Զիզի քարին վէր եկ:
Սև—սև ամպեր հեռացէք,
Արևին ճամպա տըւէք.
Թողէք դա գայ մեզ մօտ,
Դրա լոյսին ենք կարօտ:
Կարմիր արև եկ, եկ,
Նախշուն քարին վէր եկ:

Արևը յաղթեց ամպերին,
Շողքը ձրգեց սարերին,
Զիզի քարը, տես—տես,
Պապըղում է ոսկու պէս:
Մերուն արև, միշտ եկ,
Զիզի քարին վէր եկ:

ՄՐՋԻՆՆ ՈՒ ԼՈՒՆ

Մրջինն ու լուն եղբայրացան և միասին գնացին
գաշտ զբօսներու: Այդտեղ դրանք դէմ առան մի առւի:

Լուն ասեց.—Ես մի ոստիւ-
նով կարող եմ թռչել առւի
միւս կողմը, իսկ դու ի՞նչ
կանես:

—Ես էլ կարող եմ ցատ-
կել, ասեց Մրջինը:

Լուն կուչ եկաւ, բոլոր ուժը հաւաքեց ու յանկարծ

*) Մանկական բառեր են.—տիտիկ արա=նստիր: ճիտիկ
արա=զրգւիր: Տուտիկ արա=ծեծիր:

Թռաւ առւի միւս կողմը: Մրջինը նոյնպէս բոլոր ուժը
հաւաքեց, ցատկեց ու ընկաւ առւուն: Նրա բախտիցը ջրի
մէջ մի թռւի խոտ կար բըսած, ընկաւ խոտի վրայ և
խեղդւելուց ազատեց, բայց տեսաւ որ չըպիտի կարողա-
նայ ցատկել միւս կողմը, կանչեց Լուն եղբօրը և ասեց.

Մերելի եղբայր, ջուրը կըմեծանայ ու ինձ կըխեղդի,
մի ճար արա, այս փորձանքիցն ինձ ազատիր:

Լուն թռչկոտելով հասաւ խողին ու ասեց.

Խողիկ—խողիկ, մազիկ
տուր, մազից շինեմ մի
պարան, պարանը զցեմ ա-
ռուն, Մրջին եղբօրս ա-
զատեմ:

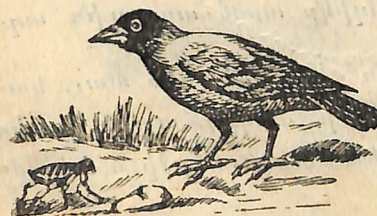
Մրջինը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կաղին կը-
բերես...

Լուն թռչկոտելով հասաւ կաղնի ծառին ու ասեց.

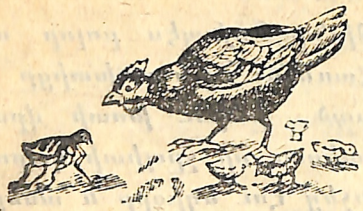
Կաղնի—կաղնի, կաղին
տուր, կաղինը տամ խողիկին,
խողիկն ինձի մազիկ տայ,
մազից շինեմ մի պարան,
պարանը զցեմ առուն, Մր-
ջին եղբօրս ազատեմ:

Կաղնին պատասխանեց.—Եթէ ագռաւին իմ վրայից
կըբշէս... Լուն թռչկոտելով ագռաւին հասաւ և ասեց.

Ագռաւ—ագռաւ կաղնուն
թող, կաղնին ինձի կաղին
տայ, կաղինը տամ խողիկին,
խողիկն ինձի մազիկ տայ,
մազից շինեմ մի պարան,
պարանը զցեմ առուն, Մր-
ջին եղբօրս ազատեմ:

Ագռաւը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար հաւի ճա-
գիկ կըբերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ հաւին և ասեց.

Հաւիկ—հաւիկ, ձագիկ տուր,
 ձագիկը տամ ագռաւին, ագ-
 րաւը քաշւի կաղնուց, կաղ-
 նին ինձի կաղին տայ, կա-
 ղինը տամ խոզիկին, խոզիկն
 ինձի մագիկ տայ, մագից

շինեմ մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղ-
 բօրս ազատեմ:

Հաւը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կուտ կը-
 բերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ ցորնահորի մօտ և
 ասեց.

Կիկ. 16.

20 թու.

Հորիկ—հորիկ, կուտիկ տուր,
 Կուտիկ տանեմ հաւին տամ,
 Հաւիկն ինձի ձագիկ տայ,
 Ձագիկը տամ ագռաւին,
 Ագռաւը քաշւի կաղնուց,

կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը տամ խոզիկին, խո-
 ղիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ մի պարան, պա-
 րանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ազատեմ:

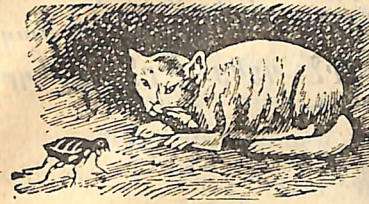
Հորը պատասխանեց.—Եթէ մուկն ինձանից կրհե-
 ռացնես... Լուն թռչկոտելով հասաւ միկանը և ասեց.

Մուկիկ, հորին մի զիպչիր,
 Որ հորիկն ինձ կուտիկ տայ,
 Կուտը տանեմ հաւին տամ,
 Հաւիկն ինձի ձագիկ տայ,
 Ձագիկը տամ ագռաւին ագ-

ռաւը քաշւի կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կա-
 ղինը տամ խոզիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից
 շինեմ մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս
 ազատեմ:

Մուկը պատասխանեց.—Եթէ ինձ կատուից կաղա-
 տես... Լուն թռչկոտելով հասաւ կատուին և ասեց.

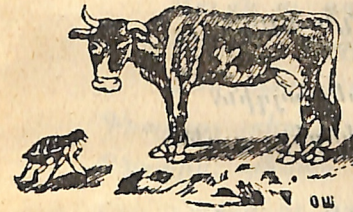

Կատուիկ—կատուիկ, թող
 մուկին, մուկը քաշւի հո-
 րեցը, որ հորիկն ինձ կու-
 տիկ տայ, կուտը տանեմ
 հաւին տամ, հաւիկն ինձի
 ձագիկ տայ, ձագիկը տամ
 ագռաւին, ագռաւը քաշւի

կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը տամ խո-
 ղիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ մի պա-
 րան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ազատեմ: 20.

Կատուն պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կաթ կը
 բերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ կովին և ասեց.

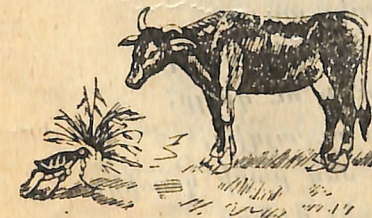
226

Կովիկ—կովիկ, կաթիկ տուր,
 Կաթը տանեմ կատուին տամ,
 Կատուն մուկին չըդիպչի,
 Մուկը քաշւի հորեցը,
 Որ հորիկն ինձ կուտիկ տայ,
 Կուտիկ տանեմ հաւին տամ,

հաւիկն ինձի ձագիկ տայ, ձագիկը տամ ագռաւին, ագ-
 րաւը քաշւի կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը
 տամ խոզիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ
 մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ա-
 զատեմ:

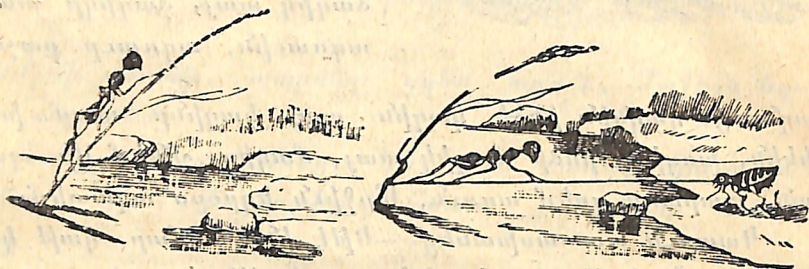
Կովը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար խոտ կըբե-
 րես... Լուն գնաց դաշտից մի խորոմ խոտ քաղեց բերաւ
 կովին տըլաւ:

Կովը նրան կաթ տըլաւ,
 կաթը տըլաւ կատուիկին,
 կատուն հաշտեց միկան
 հետ, մուկը հորին չըդի-
 պաւ, հորը լըւին կուտ
 տըլաւ, կուտը տարաւ հա-

ւիկին, հաւը նրան ձագ տըլաւ, ձագը տարաւ ագռաւին,

ագռաւը թողեց կաղնուն, կաղնին էլ կաղին տըւաւ, կաղինը խողին տըւաւ, խողիկը մի մազ տըւաւ, մազիցը պարան շինեց, պարանը կամուրջ գցեց, Մըջիւն եղբօրն անցկացրեց:

3 փոքր.

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԵՐԳ

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել այգին.

Գնացին, տեսան՝ այծն է կերել այգին:

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել այծը.

Գնացին տեսան՝ գայլն է կերել այծը:

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել գայլը.

Գնացին, տեսան՝ սուրն է կերել գայլը:

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել սուրը.

Գնացին, տեսան՝ ժանգն է կերել սուրը:

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին,

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել ժանգը.

Գնացին, տեսան՝ իւղն է կերել ժանգը:

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,
Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ: 3փ.

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել իւղը.

Գնացին, տեսան՝ մուկն է կերել իւղը:

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել մուկը.

Գնացին, տեսան՝ կատուն է կերել մուկը:

Կատուն ու մուկը, մուկն ու իւղը,

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել կատուն.

Գնացին, տեսան՝ հարսն է տարել կատուն:

Հարսն ու կատուն, կատուն ու մուկը,

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին,

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել հարսը.

Գնացին, տեսան՝ փեսան է տարել հարսը:

Փեսան ու հարսը, հարսն ու կատուն,

Կատուն ու մուկը, մուկն ու իւղը,

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

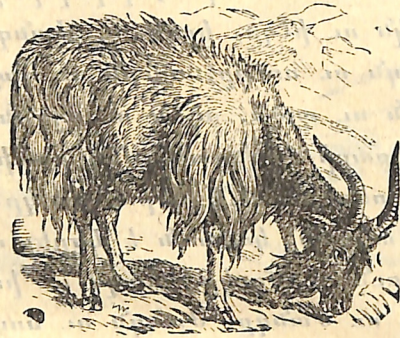
Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել փեսան.

Գնացին, տեսան՝ Տէրն է տարել փեսան:

Տէրն ու փեսան, փեսան ու հարսը,

Հարսն ու կատուն, կատուն ու մուկը:

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,
 ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,
 Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.
 Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

18 փիլիսոփայ.

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Օհանն ու Վանին հանելուկներ էին առաջարկում միմեանց: Հեշտ հանելուկները երկուսն էլ գտնում էին, իսկ զժաւարի համար, որ չէին կարողանում գտնել, զանազան քաղաքներ էին ընծայում առաջարկողին, որ նա բանայ հանելուկը: Ահա օրինակ.

—Վանի, աբա ասա. այն ինչն է, որ դուրսն արծաթ է, մէջը ոսկի:

—Գիտեմ, այդ ձուկն է, որ դուրսը սպիտակ է, ներսը դեղին: Հիմա ես հարցնեմ:

«Անջուր ջաղաց, անկրակ բաղարջ». այս ինչն է:

—Այդ մեղրահացն է: Դէ հիմա ես հարցնեմ:

—Այն ինչն է ինչ՝ — Տակը քար է, քար չէ, վրան քար է, քար չէ, խոտ կուտի, կով չէ, ձու կածի, հաւ չէ...

—Սպասիր մտածեմ: Ինչպէս թէ «վրան քար է», այդ ես լաւ չեմ հասկանում:

—Ի՞նչ կայ այդտեղ չըհասկանալու: Վերև ու ներքև, կամ տակն ու գլուխը, կամ փորն ու բամակը քար է, բայց քար չէ:

—Յետոյ, համ խոտ է ուտում, համ էլ ձու ածում:

—Այո, այո... էլ մի՛ երկարացնիլ, կամ թէ չէ, մի լաւ քաղաք տուր, ասեմ:

—Շատ լաւ, Երևանը քեզ:

—Երևանը շոգ է, չեմ ուզում:

—Ալէքսանդրապօլ. Նուխի. Շամախի. Բաքու. Ղուբա:

—Ձեմ ուզում, չեմ ուզում, չեմ ուզում...

—Ապա զորն ես ուզում...

—Թիֆլիսը:

—Օհո, ինչ ախորժակ ունիս... Թիֆլիսը չեմ տալ:

—Իմ ուզածը Թիֆլիսն է. չեմ տալ, ես էլ չեմ ասիլ:

—Այդ ի՞նչ հանելուկ է, որ ես դրա համար Թիֆլիսը քեզ տամ, կարժէ՞ արդեօք: Դէ լաւ, քեզ լինի:

—Դէ լսիր առաջ: Ուտեմ, խմեմ՝ Թիֆլիս. հագնեմ, մաշեմ՝ Թիֆլիս, ես մի քահլան ձի նստեմ, դու մի լըղրիկ ջորի, ես ուտեմ մածուն ու կաթ, սերն երեսին, իսկ դու...

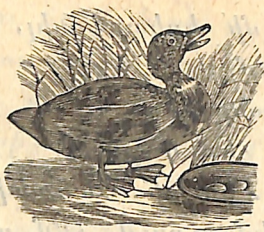
—Դէ, բաւական է, ասա, եթէ ոչ՝ Թիֆլիսը յետ կը խըլեմ:

—Կրիան է, կրիան: Այն որ կանգնում ենք վրան, որ մեզ տանի պապոնց տուն, և ասում ենք, «Կօրա, կօրա, պապոնց տուն»...

—Դու էլ բան ասացիր... Պապոնցս տունը ես վազելով եմ գնում և ոչ թէ կրիայի քայլերով: Բայց ճիշտ է, որ նա քարի պէս պինդ պատեան ունի, ու համ խոտ է ուտում, համ էլ ձու է ածում: Բայց Թիֆլիսը շատ է դրա համար, դու թանգ ծախեցիր...

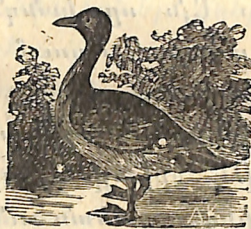
Օհանի կրիան է

10 Եւրոպ

Բ Ա Դ

Բաղիկ—բաղիկ, կարմիր թաթիկ,
Ո՛ւր ես գնում կամաց—կամաց,
Ձագուկները չորս կողմից առած.
—Ես գնում եմ ջուր գտնելու,
Ձագուկներըս լըւանալու.
Ձագուկներըս մաքուր—մաքուր,
Իսկ ծոյլ տղայքն են աղտ ու մուր:

Ս Ա Գ

Սագիկ մագիկ, իմ սիրունիկ,
Ես քեզ կըտամ քաղցը կուտիկ,
Որ դու ուտես, շուտ մեծանաս,
Ուրախ ապրես—զըւարճանաս.
Երբ մեծանաս, մեծ սագ դառնաս,
Ես կըխնդրեմ իմ մայրիկիս,
Որ նա ժողւէ քո փետուրներ
Եւ ինձ համար շինէ բարձեր:

ՍՐՏԱՅԱԻ ԱՂԶԻԿ

Մի փոքրիկ աղջկայ մայր հիւանդացել էր և բժիշկը
մի դառը դեղ էր տըւել խմելու: Աղջիկը տեսնում է, որ
մայրը զրգւելով է խմում դեղը, ասում է.

—Մայրիկ, թող ես խմեմ քո փոխարէն: 100.

ՀԻՆԳ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔ

Ես աչքով տեսնում եմ, աւանջով լսում, քթով հոտ
եմ առնում, լեզւով ճաշակում. իսկ ցուրտն ու տաքը,
կոշտն ու կակուղը ինչո՞վ եմ գգում.

—Բոլոր մարմնովս եմ շօշափում:

ԿԻՆ. 2.

Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Արեգակը դուրս է եկել պսպրդալով,
Շողքը հերթից ներս է ընկել շողշողալով.
Ծիածն ծառին կըշկըշում է ծըլըլալով,
Ձորումն առուն քըշքըշում է վըշվըշալով.
Ծոյլ տղայի քունն է տարել խորմփալով,
Կօշիկները շունն է տարել մըմըմալով:

ԱՂՔԱՏԱՍԷՐ ՇՈՒՆԸ

Շունը պահպանում էր իր տիրոջ տունը: Նա տեսաւ մի մուրացկան բաղումը կանգնած, սկսեց վրան հաչել:

— Միրելի, ասեց աղքատը, բարի եղիր և խղճա ինձ, ահա երկու օր է ոչինչ չեմ կերել:

— Ես էլ նրա համար եմ հաչում, որ տանեցիք լսեն ձայնս և քեզ բաժին բերեն, — ասեց շունը:

— Եթէ այդպէս է, խնդրեմ ըռէիքդ դէպի տունը դարձնես և այնպէս հաչես, — ասեց աղքատը, որ տնապահ շան աղքատասիրութեանը չէր հաւատում:

ԹԻԹԵՌԸ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿԸ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

Միրուն թիթեռ, ինձ ասա,
Թէ ինչով ես դու ապրում.
Ամբողջ օրը խաղում ես,
Ինչպէս է որ չես յոգնում:

Թ Ի Թ Ե Ռ

Միրուն կանաչ դաշտերում
Ես ապրում եմ համարձակ,
Ծաղիկների հոտն անուշ
Իմ կերակուրս է միակ:

Բայց իմ կեանքը շատ կարճ է,
Հաւասար է մի օրի,
Հէնց որ անցնի ցերեկը,
Իմ արևն էլ կը մարի:

28 ապրիլ

ՀԵՔԻԱԹԱՍԷՐ ԵՐԵՒԱՆԻՔ

Ձմեռն էր, գիշերը երկար: Գիւլնազ տատը գլուխը բարձի վրայ դրած ննջում էր: Երեխէքը վրայ թափեցին, քունը փախցրին, որ իրանց համար մի հէքիաթ ասի. նա էլ սկսեց.

— Էլէլ է չի էլէլ՝ մի արտուտիկ:

Կտուցը սուր՝ մեր Սուրիկի քթի նման:

Բըմբուլը խուճուճ՝ Արմիկի մագերի նման:

Թռերը փափրիկ, Արփիկի կռների նման:

Ահա այսպէս սիրուն էր արտուտիկը:

— Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց Վանին:

— Բա ի՞նձ, ձայն տրւաւ Հռիփսիկը:

— Ինձ էլ շատեցիր, տատիկ, լաց էլաւ նա-
գիկը:

†—Մսկաւսեցէք, սալաւսեցէք, երեխէք, դեռ չեմ
վերջացրել, ամենքիդ էլ բաժին կը հասնի,—ա-
սեց տատիկը և շարունակեց.

—Աշխկներն այնպէս նախշուն էին, ինչպէս
Վահինի աչքերը:

—Կատարն այնպէս կարմիր էր, ինչպէս
Հռիփսիկի թրշերը:

— Ուտներն այնպէս բարակ էին, ինչպէս նա-
գիկի մատները: ~~X~~

—Ես ոտները չեմ ուզում, գանգատուեց Նազիկը:

—Բա ի՞նչը կուզես, Նազիկ: Եթէ «տոտիկ-
նեք» ասեմ, կըսես,—ասում է տատիկը:

—2եմ ուզում, ոչ ոտներ կուզեմ, ոչ տուտիկներ, ես աչիկներն եմ ուզում: ✕

—Աչիկներն ինձ է տըւել տատիկը, քեզ չեմ տալ, գոչեց Վանին: +

—Նազրիկ, կուզես, կատարը զիս վեր առ,
տոտիկները ես կը վերցնեմ, ասեց Հռիփսիկը՝

— 2եմ ուզում, ես աշիկներն եմ ուզում,
պնդեց Նազիկը:

— Վանի, դու կատարը վերցրու, ես տոտիկ-
ները, իսկ Նազիրը՝ աշիկները, խնդրեց Հովհ-
սիկը, որ ամեն կերպ աշխատում էր հաշտու-
թիւն ձգել:

31 ԴՊԴ — Ի՞նչ եմ անում կատարը, տատիկն իմ
ինչ որ տընել է, այն է նրանը, պնդեց Վանին:
Դձմարիտ է ասում Վանին, ամեն կողմից
գոչեցին երեխեքը:

Նազիրը գոհ չըմտաց և վէճը երկար շարունակեց, բայց տատիկը չէր լսում, նա գլուխը դրել էր բարձրին և քնել, էլ չէին կարող ⁷⁶ ⁷⁵ գնալ-թեցնել, վեր կացան իրանք էլ մտան տեղները:

Միւս երեկոյին երեխէքը էլի հաւաքեցին տատիկի մօտ, որ լսեն հէքիաթի շարունակութիւնը: Նա էլ սկսեց. X

—Անցած գարնանը մեր պարտիզի ծառի վրայ մի սիրուն կրկու կար: Ես նստած էի ծառի տակին, և դուք մէկ-մէկ եկաք ինձ մօտ: Երբ որ Սուրիկը ներս մտաւ, կրկուն կանչեց.— Կո՛ւ-կո՛ւ:

Եկաւ Սրմիկը, Կանչեց.—Պո՛ւ-պո՛ւ:

Եկաւ Արփիկը, կանչեց. — Տո՛ւ-տո՛ւ:

Եկաւ Հռիփսիկը, կանչեց. — Գո՛ւ-գո՛ւ:

եկաւ վանին, ասեց.— ԲՆԼ-ԲՆԼ:

Եկաւ Նազդիկը, կրկուն էլ ոչինչ չասեց, թը-
ռաւ, գնաց:

— Օ՛խ, Օ՛խ, Նազիկ, Օ՛խ, Օ՛խ, կրկուն քեզ համար ոչինչ չի ասե՛լ... միաբերան զոչեցին երեխեքը և ջրգրեցրին Նազիկին։

Տեղագրիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչու կըկուռն
 դրա համար ոչինչ չի ասել և սկսեց լաց լինիլ։

Տատիկն ասեց. — Նազիկ, գիտես ինչու կը-
կուն քեզ համար բան չասեց. նա վախեց քեզա-
նից: Ինչ որ ասէր, դու չըպիտի հաւանէիր, ու-
րիշն էլ իրանը քեզ չէր տալ, ինչպէս անցած
երեկոյին:

—Տատիկ ջան, տատիկ, որ մէկ էլ կրկուն
գայ, առա՛ ինձ համար էլ մի բան ասի, ինչ
էլ որ ասի, ես կընդունեմ, — աղաչեց Նազիկը և
այնուհետև շատ խելօքացաւ։

31.

Պ Ս Ա Կ Ն Ե Ր

Վ Ա Ր Դ

Վարդ ծաղկին լինինք նման
Եւ օրինակ հեզութեան,
Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վրայ։

Կ Ա Ղ Ն Ո Ւ Ո Ս Տ

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի.
Թող ոստը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին։

Մ Ա Ն Ո Ւ Շ Ա Կ

Ազնիւ, սիրուն մանուշակ,
Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Քո քնքոյշ հոտն անուշիկ։

Կանաչ կարմիր պսակին
Թող միանանք միասին,
Եւ յոյսերը յաւիտեան
Մեզնից լինի անբաժան։

ՈՒԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Լինում է չի լինում՝ մի այժմ։ Այս այժմը ան-
տառումը մի տնակ է շինում և իր փոքրիկ ուլերի
հետ բնակում նրանում։ Ամեն առաւօտ այժմը
դուրս է գնում արածելու, և գնալուց առաջ
ասում էր ուլիկներին.

— Որդիք, դուռը պինդ փակեցէք, հանգիստ
կացէք, և դրսից ով որ գալու լինի, դուռը բաց
չանէք։ Իսկ դաշտից վերադառնալիս պողերով
բախում էր տնակի դուռը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալալառուրիկ այծիկներ,
Ելէք դուռը բաց արէք,
Բերաններդ թաց արէք,
Ես ձեզ համար կուրծքս լի
կաթ եմ բերել իւղալի։

Ուլերը բաց են անում դուռը, մայրը ծիծ է տալիս նրանց կրկին գնում արածելու:

Այս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը: Նա մտքումը գնում է, որ ուլերին խաբելով՝ ներս մտնի նրանց տնակը: Մի օր, երբ մայրը դուրսն է լինում, գայլը գալիս է կամաց-կամաց, թափով զարկում է դռանը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալաբաուրիկ այծիկներ,
Ելէք դուռը բաց արէք,
Բերաններդ թաց արէք,
Ես ձեզ համար կուրծքս լի
Կաթ եմ բերել իւղալի:

Ուլերը մի լաւ ականջ են գնում և հասկանում են, որ դուռը բախողը իրանց մայրը չէ, և պատասխանում են. — Դու մեր մայրը չես. մեր մօրն այնքա՛յն քաղցր է ու բարակ, իսկ քո ձայնը հաստ է ու խռպոտ. մեր մայրը դուռը պոզերովն է բախում, իսկ դու շանգրտում ես ճանկերովդ: Մի քիչ սպասիր, ահա մեր մայրը կըգայ, քաջ Բօղարն էլ հետը:

Բօղար շան անունը որ լսում է գայլը, իսկոյն հեռանում է սուս ու փուս:

Ուլերի մայրը գալիս է, գովում է ուլիկներին և ասում. «Դուք լաւ էք արել, որդիք, որ դուռը բաց չէք արել, եթէ ոչ՝ նա ձեզ ամենքիդ էլ կուտէր»:

Ձիւն էր գալիս փաթիլ-փաթիլ,
Հետն էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթ էր պտրում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծք ու ծըծեր կաթով լիքը,
«Հորթուկս ո՛ւր է», նա բառանշեց,
Խեղճ պառասին լացացրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբում էին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լուեց մի բարակ ձայն,
Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառանշելով,
Իսկ պառաւը՝ տընքտընքալով,
Կորած հորթը մօբը գտաւ,
Լիք ծըծերը բերանն առաւ:

Ծըծեց բոյր կաթն ու տկզեց,
Տանտիկնոջը բան չըթողեց,
Բայց պառաւը այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին

1

Անտառի խորքում մի ճօճ կար կապած և նրա մէջ
մի մանուկ դրած: Լաց էր լինում մանուկը: Մայր չըկար
մօտը, որ ծիծ տար, հայր չըկար, որ պահպանէր: Անտա-
ռումը մարդ չըկար: *oaleto*

Մի գլխոտ պախրակով՝ կաթնալից կրծքով՝ եկաւ
ճօճի մօտ իր հորթուկի հետ և տխուր ձայնով երեխին
ասէց.

Սիրուն երեխայ, որք ես մնացել,
Քո անբախտ մօրը գերի են տարել. *nahto*
Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գալու,
էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու:
Նա քեզ փաթաթեց լայն տերևներով,
Ճօճի մէջ կապեց, «նանիկ» ասելով.
Նա լաց էր լինում աղի արցունքով, *Chapra*
Իր վերջին նանիկն ասում էր լալով.

«Մեծատերև թաթաշոր,

«Մանրատերև ոտաշոր,

«Քամին կանի՝ ժաժ կըտայ,

«Պախրէն կըգայ՝ ծիծ կըտայ»...

Ահա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,
Պահեմ պահպանեմ իմ հորթուկիս պէս:

2

Պախրան ծիծ տըլաւ երեխին, երեխան կըտացաւ
ու քնեց: Պախրան իր հորթին թողեց երեխի մօտ, իսկ
ինքը գնաց մօտերքում արածելու, որ կաթը շատացնի,
և գայ երկուսին էլ ծիծ տայ: Հորթը մնաց երեխի մօտ,
օրօրեց նրան և նանիկ ասեց. —

Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ.

Նանիկ արա, սիրուն մանկիկ.

Ահա կըգայ իմ մայրիկը,
Կուրծք ու ծըծեր կաթով լիքը.
Ամեն գետնին նա չի նստում,
Ամեն խոտից չի արածում,
Նա չի խմում ամեն ջրից,
Աղ չի լիզում ամեն հողից.
Նա սարէսար ման է գալիս,
Որք է գտնում ծիծ է տալիս.
Որաեղ որ է, ահա կըգայ,
Ինձ էլ, քեզ էլ կուշա ծիծ կըտայ.
Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ,
Նանիկ արա, սիրուն բալիկ...

Պախրան կուրծը լիքը յետ դարձաւ արօտատեղից և
ծիծ տըլաւ երեխին էլ, հորթին էլ:

Ով որ տարով կըմեծանայ, մեր երեխան օրով մե-
ծացաւ: Շատ չանցաւ նա դուրս եկաւ ճօճիցը, մէկ օր
չորեքթաթ տըլաւ, միւս օրը ոտքի կանգնեց, մի քանի
անգամ սահեց, վայր ընկաւ, բայց շուտով ամրացաւ և
սկսեց պախրի հետեից վազվզել:

3

Մի թագաւոր որդի չունէր. երագուն մասացին. «Թա-
գաւոր, Աստուած քեզ մի որդի պիտի տայ անտառի խոր-
քումը»:

Մէկ անգամ այս անգաւակ թագաւորը որսի գնաց իր
որսորդներին հետ: Շատ ման եկան, ոչինչ չըգտան, բայց
որ հասան անտառի խորքը, այնտեղ մի պախրի հետք
գտան և նրա մօտ մի երեխի ոտնատեղեր:

Ամենքը մնացին գարմացած և չէին հաւատում որ
երեխի կըլինի ոտնատեղերը. բայց թագաւորն իսկոյն
յիշեց իր երագը և հրամայեց որսորդներին, որ երեխի
հետքը քնն և ուր որ լինի՝ գտնեն նրան:

Որսորդները գնացին և երկու ժամ չանցած, մի սի-
րուն տղայ բերին թագաւորի մօտ և պատմեցին, թէ
ինչպէս գտան նրան պախրի ծիծը ծըծելիս:

Թագաւորը շատ շւրախացաւ, երեխին գրկեց, համբուրեց և անունը դրաւ Պախրատուր: Պախրատուրը մեծացաւ թագաւորի պալատումը, յաւ ուսում առաւ, վերջը դառաւ թագաւոր և մեծ գօրքով գնաց իր մօրն ազատեց գերութիւնից:

ՈՐԲԻ ՊԱՀՈՂՆ ԱՍՏԻԱԾ Է

Փայլուն արեւ արգէն մայր մտաւ,
 Լուսինն էլ վաղուց գնաց թաք կացաւ,
 Գիշերւայ մութը աշխարհս պատեց
 Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց:

Ըմեն մարդ քաշեց իր տունը մտաւ,
 Ըմեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ,
 Միայն խեճ ուրբը, որ չունէր հայր, մայր,
 Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
 Ոտքերը բոբիկ, տկուր ու քաղցած,
 Մի տան պատի տակ մնաց կուշ եկած:

Բարի տան-տէրը, վերեւից նայեց,
 Մեր թշառ ուրբին ներս հրաւիրեց,
 Եւ այնուհետեւ տարաբախտ տղան
 Ունէր իր համար տէր ու տիրական:

ԳԻՒԼՆԱԶ ՏԱՏԻ ԹՈՌՆԵՐԸ

Մէկ անգամ Գիւլնազ տատին շրջապատեցին իր թոռները և ստիպեցին, որ տատը թռչնիկներ շինէ նրանց:

Տատն էլ վեր առաւ փոքրիկներէից մէկին, դրաւ ծնկան վրայ, երկու ձեռքերից բռնեց և վեր ու վայր թափ տալով երգեց.

ՂճԼ—ղճԼ—ղճԼ, ա—ղու—ղճԼ.

Նա՛կ, նա՛կ, ա—ղու—նա՛կ, թը՛ռռռ...

Յետոյ մի ուրիշն ընկաւ տատիկի գիրկը և ասեց.

—Տատիկ ջան, տատիկ, ինձ էլ մի կաշաղակ շինե՛ս...

Տատիկը նրան էլ դրաւ ծնկներին և առաջւան պէս երգեց.

Չա՛ — չա՛ — չա՛, կա՛ — չա՛ — չա՛,

Ղա՛կ, դա՛կ, կա՛ — չա՛ — դա՛կ, թը՛ռռռ...

—Տատիկ ջան, տատիկ, ինձ էլ մի ծիտիկ շինե՛ս, ասեց ամենից փոքրիկը:

Տատիկը նրան էլ վեր առաւ և վեր ու վայր թըռցնելով՝ երգեց.

Ծիտ եմ, ծիտ եմ. ծըլըլուում եմ,

Ծիւ, ծիւ, ծիւ.

Ոստոստում եմ, թռչկոտում եմ,

Տիւ, տիւ, տիւ.

Արի, թիւիկ, արի, փեթրիկ,

Որ ես դառնամ փոքրիկ ծիտիկ,

Փոքրիկ ծիտիկ, պիծիկ — միծիկ, թը՛ռռռ...

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂ

Պ Ա Ռ Ա Ի Ը

Ջո՛ւ--Ջո՛ւ--Ջո՛ւ--Ջո՛ւ, իմ վառիկներ,
Սիրուն ճուտեր, հաւ մարիկներ,
Ոսկեփետուր աքլարիկներ,
Եկէք կերէք ձեր հատիկներ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Չար փխիկը մօտ է գալիս,
Սև ձագին է մտիկ տալիս,
Թաթը մեկնեց, վզից բոնեց,
Աքաղաղներ, հաւ մարիկներ,
Պահպանեցէք ձեր ճուտիկներ:

ԱՔԱՂԱՂՆԵՐ

Հասէք, հասէք, օգնեցէք,
Չար փխիկին պատժեցէք:

Հ Ա Ի Ե Ր

Ժողովենք, միանանք,
Չար փխիկին վրայ տանք:

Բ Ո Ղ Ո Ր Ը

Տեսա՛ք, տեսա՛ք ինչ եղաւ,
Գող կատուն որ մեզ տեսաւ,
Խիստ վախեցաւ ու փախաւ.
Որեմն ապրենք միասին,
Որ մօտ չըգայ թշնամին:

Հ Ա Ի

Ինչո՞ւ աքլարը կանգնած է բակում, պինդ-պինդ կան-
չում է իր կուկուրիկուն. — Էնդուր որ վաղուց արևն է
ծագել, բայց ծոյլ երեխան քնից չի գարթել: Դեռ չի
վեր կացել, աղօթքն արել, դարոցի դասը դեռ չի սովո-
րել: Կանչում է աքլարն իր կուկուրիկուն, տղայոց պարտ-
քը միտներն է ձգում:

Հարսի հաշիւը

Երկուշաբթի հաց կըթխեմ, երեքշաբթի լոջ կըթըր-
ջեմ, չորեքշաբթի լըւացք կանեմ, հինգշաբթի կար կը-
կարեմ, ուրբաթ օրը պաս կըկենամ, շաբաթ օրը ժամ
կըզնամ, լոյս կիրակի փռանց-փռանց՝ կըզարդարւիմ,
կերթամ հօրանց:

Չորս եղանակ

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
Ապրիլը կապոյտ մանուշակ,
Մայիսին բացւում է վարդը,
Սոխակը երգում անուշակ:
Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն,
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր,
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:
Սեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը,
Հոկտեմբերը կարմիր գինին,
Նոյեմբերը բոդկն ու տակը:
Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունւարին ծածկւում սար ու ձոր
Փետրւարին սկսւում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր:

Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալում է չորս շրջանում:
Այս պատճառով չորս ժամանակ,
Չորս եղանակ է մեզ բերում:

Տարւայ ամիսները

Յունւար, փետրւար, մարտ, ապրիլ, մայիս, յունիս,
յուլիս, օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր,
դեկտեմբեր:

Գ դ ա լ - փ ո խ

Ամառն էր: Հունձն ընկել էր: Մէկ լօռեցի և մէկ աշ-
տարակցի միասին հունձ էին անում: Աշի ժամանակ
նրանց համար մածուն բերին մի մեծ մաթրաթով, բայց
երկու գդալի տեղ մէկն էին բերել:

Երբոր մածնի բրթուճը պատրաստեցին, աշտարակ-
ցին ստեց.

— Գդալը մէկ հատ է. արի գդալ-փոխ անենք, գդալ-
փոխ ուտենք:

Լօռեցին չըհամաձայնեց, ասեց.

— Թող ես գդալով ուտեմ, դու ձեռով կեր:

— Ոչ, պատասխանեց աշտարակցին: Որովհետեւ գը-
դալ-փոխ չես ուզում, արի մէկ բան ասեմ, այնպէս ա-
նենք: Ով որ մեզանից եօթը գիւղի անուն տայ վրա
վրա, շուտ-շուտ, գդալով նա ուտի:

— Լաւ. առաջ ես կասեմ. ասեց լօռեցին ու սկսեց:

— Հլէ, Լճ...ոխ, հլէ, Ո՛ւ...զնն...լա՛ր...

Լօռեցին միայն երկու գիւղի անուն տրւաւ, այն էլ

չըկարողացաւ շուտ-շուտ ասել ու սուս կացաւ. յետոյ աշ-
տարակցին սկսեց, և կարկուտի պէս վրա տրւաւ.

Ուշի—Ուշական

Փարպի—Բիրական

Թալին—Թալիշ—Մաստարա

Գդալի պոչը դէսն արա՛

Ասեց ու գդալն առաւ լօռեցու ձեռքիցը: Լօռեցու
բերանը քնաց բաց. բայց էլ ինչ կարող էր անել. խաղը
տանուլ էր տրւել...

Արհեստ ընտրող մանուկը

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր, ոչ գիր էր, սով-
րում և ոչ մի արհեստ:

— Ի՞նչ արհեստ սովորեմ. — փընթփընթում էր նա. կլեկ-
շութիւնը շատ լաւ արհեստ է, բայց բոբիկ ոտքով, ամա-
նում կանգնել, արագ պտւտել, դա այնքան հեշտ չէ:
Աւելի հեշտ է փուքսի փշելը, բայց այդ իմ ձեռքում եր-
կար չեն թողնիլ: Վարպետ էլ դառնամ, ինչ եմ անելու,
պէտք է մատներով փոքր ինչ բամբակով տաք-տաք պղն-
ձին նաշաղիր քսեմ, ձեռքերս այրեմ: Չէ, այդ իմ բան չէ:

— Դարբնի մօտ կերթամ, այնտեղ էլ փուքս կայ,
ձմեռն էլ տաք է, բայց մեծ ուժ պէտք է այդ գործի
համար. ահագին մուրճով երկաթը ծեծել, որ նա տա-
փակի, — ես այդ չեմ անիլ, ինչ կուզի լինի:

— Նալբանդը լաւ է: Մեխի ծայր սրել և պայտեր
շտկել. այդ շատ դժւար չէ. բայց մէկ ամենի ձիու ոտք
բռնել, ծնկանը դնել — երկիւղալի է. ձիու աքացին իմ
ընկերների ապտակից թունդ է: Չէ, իմ կարծիքով դա
լաւ արհեստ չէ:

Դերձակութիւնը մաքուր արհեստ է, լաւ միտս ըն-
կաւ: Բայց ինչ եմ ասում. ամբողջ օրերով ծալաւորիկ
նստել, գլուխ քաշ գցած կարել ու կարել, ոչ խաղալ
կընի և ոչ վազվզել: Չէ, դա էլ բան չէ:

— Ինչու չըզնամ որմնադիր դառնամ, բարձր պատե-
րի ծայրերին կանգնեմ, այնտեղից կանչեմ. — «Քար ու
կիր տըւէ՛ք, աղիւս ձգեցէ՛ք»: Այսպէս կը գոռամ և կը հրա-
մայեմ, որ աշխարհք տեսնի, թէ ես վարպետ եմ, գործս
լաւ գիտեմ: Բայց վայ թէ յանկարծ այդ բարձր տեղից
ոտքս սկըհի և թրմփալով ներքե գլորւիմ: Չէ, այդ հեշտ
գործ չէ և ոչ իմ բանն է:

Երեւի չըկայ այնպիսի արհեստ որ ես հաւանեմ, գը-
նամ սովորեմ: Թէ հիւսն դառնամ, ոտքս կը կտրեմ. կօշ-
կակար դառնամ, ձեռքս կը ծակեմ. ոսկերիչ դառնամ,
մատներս կայրեմ. թէ բրուտ դառնամ, ցեխ պիտի կոխ
տամ. վարժարան գնամ, գիր պիտի սովորեմ: Չէ, իմ
կարծիքով ամենից լաւ է՝ ոչինչ չըշինեմ, ոչինչ չըսով-
րեմ: Բայց այնուհետեւ ես ի՞նչ կը դառնամ:

Ծ ո յ լ աղջիկ

Բանն ի՞նչ կանեմ, կեղտոտ է,

Բամբակը կորիզոտ է.

Մետաքս պիտի որ մանեմ,

Մաստակ պիտի որ ծամեմ,

Կտերը տիտիկ*) անեմ,

Անցնողին մտիկ անեմ.

Ուտեմ, խմեմ,

Մթնի, քնեմ:

Առաժնեք

Իմացողին մին, չիմացողին հազար ու մին: — Իմացո-
ղին մէկ ասա, չիմացողին հա կ'աց, հա ա՛սա: — Սեին սա-
պոնն ինչ անի, խեին խրատն ինչ անի: — Ով որ երգի ա-
մառը, նա պար կը գայ ձմեռը: — Մի բաժակ ջուր, ով ու-

*) Կտերը տիտիկ անել = տանիքին = կտրին նստել:

ղի՝ տուր: — Էսօրւայ փուշը, էգուցւայ նուշը: — Հացն ու-
տելով, բանն անելով: — Ապրել կայ՝ երկաթ է, ապրել կայ՝
արծաթ է: — Ձրւի գողը ձիու գող կը դառնայ: — Տաշած
քարը գետնին չի մնալ: — Ծերանաս, ծերի պատին իմա-
նաս: — Կուշտը քաղցածին մանր կը բերթի:

Պառան ու այծը

Կար չըկար երբեմն

Մի աղքատ պառւիկ,

Ունէր մեր պառաւը

Կաթնատու այծիկ.

Չալիկ մալիկ,

Կաթնատու այծիկ:

Պառաւը ձմեռը

Այծիկը պահեց,

Իր բերնի պատառը

Նըրա հետ կիսեց.

Սիրով յօժար

Նըրա հետ կիսեց:

Երբ որ ձիւնը հալեց,

Բըսաւ կանաչ խոտ,

Պառան իր այծիկը

Դուրս տարաւ արօտ.

Ուրախ — գըւարթ,

Դուրս տարաւ արօտ:

Թանձր մառախուղը գետինը պատեց.

Պառաւի առջևից այծը կորցրեց:

Ափսո՛ս, ափսո՛ս,

Այծը կորցրեց:

Պառաւր լաց էլաւ, իսկ գայլը օռնաց,
Մոլորած այծիկը բարձր մըկըկաց.

Մըկը՛կ, մըկը՛կ,

Այծը մըկըկաց:

Գայլն իսկոյն մօտեցաւ, այծին շալակեց.

Պառաւր հետեից բարձրաձայն գոչեց.

«Հայ-հայ, վայ-վայ»,

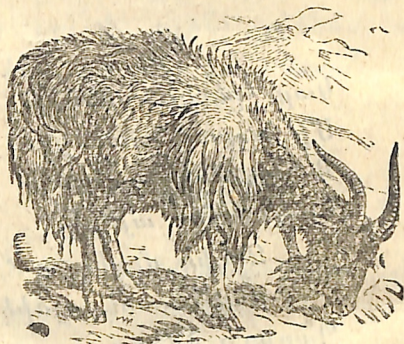
Բարձրաձայն գոչեց:

Խեղճը մնաց կանգնած, մի փունջ խոտ ձեռին,

Անմխիթար ձայնով կանչելով այծին.

«Ե՛կ, — Ե՛կ, — Ե՛կ, — Ե՛կ»,

Կանչելով այծին:

Ծառերի գանգառը

Մեր տըրած փայտից կրակ են անում, տուն տաքաց-
նում, թոնիրը վառում, կերակուր եփում, փափուկ հաց
թխում, ուտում կշտանում, բայց մեզ չեն յիշում, մեզ
չեն պահպանում. այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում
են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են տներ, գոմեր, մարագ-
ներ, ժամեր ու վանքեր. մեր տախտակներից յատակ,
առաստաղ, աթոռ, պահարան, սեղան, նստարան, դուռ
ու պատուհան, և այլ շատ տեսակ կահ ու կարասիք:
Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ
կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից ու տախտակներից կամուրջ են շի-
նում՝ գետերով անցնում. սայրեր են շինում, ամեն ինչ
կրում. գութան են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սա-
մի շինում՝ եզ, գոմէշ լծում. օրօրոց շինում՝ մանկիկ օ-
րօրում. նաւեր են շինում, ծովի մէջ լողում: Բայց մեզ
չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով
մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խնձոր. նուր ու
սերկիւր, կեռաս ու սալոր. դեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան
անուշիկ: Հապա խաղողը՝... և քանի՜ տեսակ. կանաչ ու
կարմիր, թուխ-թուխ ու սպիտակ, և այդ ամենը մար-
դիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահ-
պանում:

Խելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք, մեզ խնայե-
ցէք, մեզ պահպանեցէք և ձեր հանդերում, ձեր պարտեզ-
ներում ծառեր տնկեցէք:

Ծ ի ծ ե ո ն ա կ

Խեղճ ծիծեռնակը ամբողջ ցերեկը չի հանգստանում,
այլ միշտ թռչելով, դէս դէն ընկնելով՝ նիւթ է հաւաքում,
նիւթ է հաւաքում խոտ ու կաւ կրում, իր բունը շի-
նում, բմբուլով լցնում, լաւ փափկացնում ու մէջը մտնում:

Մտնում է մէջը, երեք ձու ածում և երեք շաբաթ
վրան թուխս նստում, ձագուկներ հանում:

Փափուկ ձագերը դուրս եկան թէ չէ, մայրը թռու-
չում է, դէս ու դէն ընկնում, մօեղներ բերում, նրանց
կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, սիրուն ձագե-
րը թեւաւորում են, ընից դուրս թռչում և իրանց մօր
հետ ճանապարհ ընկնում, լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր
ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծո-
վերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում:

Ձմեռն անցնում է, գարունը մտնում, մեր ծիծեռ-

նակը էլի գալիս է, իր բունը գտնում, ճշում, ծրլւրլում,
քանդւածը շտկում, կարկտտում, շինում, նոր ձևեր ածում,
նոր ձագեր հանում, պահում մեծացնում, աշնան ժամա-
նակ առաջւայ նման, ճանապարհ ընկնում, — լայն-լայն
դաշտերի, խոր-խոր ձորերի, մուխ անտառների, բարձր
սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ
գնում:

Մեղուն ու մարդը

Մեղուն մէկ անգամ հարցրեց իր տիրոջը.

— Բո կենդանիներից որն է ամենից օգտակարը:

— Գիտեմ, դու երևի կարծում ես, թէ ամենից օգ-
տակարը դու ես, բայց սխալում ես, պատասխանեց տէրը:
Ի՞նչպէս, տէր, որն է այն կենդանին, որ ինձանից
աւելի օգտակար է:

— Ոչխարը:

— Այդ հաշիւ չէ, տէր. ոչխարը իմ հասակակիցս չէ:
Նա մի անգամ կոնդանի է, իսկ ես մէկ միջատ եմ: Դու
պէտք է ինձ իմ ընկերների հետ համեմատես:

— Շատ բարի. շերամը քեզ պէս փոքր է, բայց քե-
զանից շատ օգուտ է տալիս:

— Շերամը որն է:

— Շերամն այն իմաստուն որդն է, որ մեզ համար
աննման քնքոյշ մետաքս է շինում:

— Հա՛, իմացայ. այդ այն շատակեր ճիճուն չէ՞, որին
անդադար կերակրում էք թթան տերևներով:

— Նա ինքն է:

— Բայց գիտե՞ս, տէր, նրա չափ որ մեզ էլ կերակրէք,

մենք մեղրի տեղ ոսկի կըշինենք ձեզ համար: Դուք ոչ
մի կենդանի չունիք, որ իր կերակուրը մեզ նման ինքը
լինի շինելիս և ուրիշներին էլ բաժին լինի տալիս: Այն-
պէս չէ՞, պարոնս:

— Այո, այդ կողմանէ դու ուղիղ ես. մենք դէպի ձեզ
շատ ապերախտ ենք, որովհետեւ բոլորովին անխնամ ենք
թողնում ձեզ...

Մեղուն ուրախացաւ տիրոջ պատասխանիցը և թռաւ
նստեց վարդենու վրայ:

Մ ե դ ու

Հա՛ ծագեցաւ արեգակը,

Հա՛ ծաղկեցաւ մանուշակը.

Մեղուն թողեց իր փեթակը

Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ,

Մեղրը առաւ քաղցր անուշիկ,

Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ,

Պըզպըզալով պըզպըզալով:

Անուշ մեղրը մանր տըղոց,

Գեղին մոմը՝ ամեն սրբոց,

Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց,

Պըսկըճալով, կըսկըճալով:

Կենդանիների վէճը

Եզը, կովը և շունը վիճում էին միմեանց հետ և ա-
մեն մինը պնդում էր, թէ մեր տէրը ամենից շատ ինձ է
սիրում:

— Ի հարկէ, նա ինձ ամենքիցդ շատ է սիրում, ա-
սում է Եզը, և զիտէք ինչու համար: Նրա համար, որ ես
եմ նրա արօրն ու տափանք քաշում, ես եմ նրա համար
անտառից փայտ բերում: Նա ինձ է լծում սայլում և իր
ցորենը տանում ջաղաց, այնտեղ ալիւր շինում. յետոյ

էլի ես եմ տանում քաղաք, ուր նա ծախում է այդ ա-
լիւրը և իր տան համար առուտուր անում, երեխանց հա-
մար հագնելիք առնում: Ուրեմն, դուք ի՞նչ էք կարծում,
ես որ չըլինէի, նա ի՞նչպէս կարող էր ապրել: ~~x~~ ?

—Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասաց Կովը: Բայց մեր
տէրն ինձ ամենքիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նրա հա-
մար է, որ նա իմանում է, թէ քեզ նման աշխատասէր
ու ժրաջան Եգնուկին ես եմ պահել մեծացրել:

Այս մէկ: Մէկ էլ որ՝ նրա գերդաստանը իմ կաթնովս
եմ պահում, Այն մածունն ու կարագը, այն սէրն ու կա-
թը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք-տաք թանէսպասը,
որ ամեն օր խըպշտում են, համ տըւածն է: Տեսնում էք
ուրեմն, որ եթէ ես չըլինիմ, բոլորը քաղցած կըկոտորւին:

—Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրուն Կովիկ, սկսեց
Շունը: Ո՞վ կարող է ուրանալ քո լաւութիւնը: Շատ ան-
գամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո տըւած անուշ
թանին: Մեր տանտիկինն ամեն խնոցի հարելիս թա-
նիցն ինձ բաժին է տալիս: Ով որ քո լաւութիւնն ուրա-
նայ, երկու աչքով կուրանայ: Ես շատ երախտագէտ եմ,
ոչ ոքի լաւութիւն չեմ կարող ուրանալ: Բայց գիտէ՞ք
ինչ կայ: Դուք մի նեղանաք, որ մեր տէրն ինձ ամեն-
քեցի էլ շատ է սիրում: Դրա համար մեծ պատճառ կայ
և ահա ասեմ, թէ ի՞նչ է դրա պատճառը...

Եւ շունն սկսեց մէկ-մէկ հաշել, թէ ինքն ինչ ու
ինչ է անում:

Ասած է՝ շունը որ հաշել սկսի, էլ չի դադարիլ: Այնքան
հաշեց Եգնուկն ու Կովի հետ, որ Տէրն իմացաւ, գնաց նրանց
մօտ, շան լեզուին ազատեց, ասելով. «Թող տուր դրանց,
Բոդար, դու չըգիտես, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք
ու մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել. այդ պատճա-
ռով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք
միմեանց:

Մեղուն ու աղանին

1. Փ ո Ր Ճ ա ն ք

Ժրաջան Մեղուն ծաղկալից դաշտում իր մեղրի հա-
մար նիւթ էր հաւաքում: Արևի տակին շատ աշխատելով,
Մեղուն շատ յոգնեց և խիստ ծարաւեց:

Նրանից մօտիկ մի փոքրիկ լիճ կար: Մօտեցաւ լճին,
վեր եկաւ ափին, որ քիչ ջուր խմի, ծարաւը կտալի, նոր
ուժ սաանայ, թռչի տուն գնայ: չէնց որ կռացաւ, որ
ջուր կում անի, յանկարծ գլորեց, ընկաւ ջրի մէջ: Նա
շատ աշխատեց, որ ցամաք դուրս գայ, բայց մի փոքր
ալիք նրբան ներս քաշեց, ափից հեռացրեց:

Այսպէս խեղճ Մեղուն ցամաքից զրկեց, ջրի երեսին
թևերը փռեց և յոյսը կտրած՝ ֆնաց մեկնւեալ:

2. Օ գ ն ու թ իւ ն

Որտեղից որտեղ՝ օգնութեան հասաւ մի շատ բարե-
սիրտ սիրուն Աղանի: Բարի Աղանին մօտեցաւ լճին և
նայեց տեսաւ մեր խեղճուկ Մեղուն՝ յուսահատ փռած
ջրի երեսին: Իսկոյն շտապեց, մի տերև կտրեց և տարաւ
Մեղւի առջևը ձգեց:

Մեղուն բարձրացաւ տերևի վրայ, խելքը ժողովեց,
դէս ու դէն նայեց, որ տեսնի ով էր իր ազատողը, մա-
հից փրկողը: Եւ տեսաւ իր մօտ բարի Աղանուն: Շատ
նայեց վրան և ուզեց խօսել, Աղանուն գովել, շնորհա-
կալ լինել: Բայց մեր բարեսիրտ սիրուն Աղանին շատ
լաւ իմացաւ Մեղունի միտքը, և ոչինչ չուզեց լսել նրա-
նից, այլ թռաւ գնաց, որ ուրիշ տեղ էլ նոյն բարիքն անէ:

3. Երախտագիտութիւն

Մի օր մեր Մեղուն նոյն դաշտի միջին մի սիրուն
ծաղկից նիւթ էր ժողովում և տգտալով Աղանուն գո-

վում: Մեղըւի հանդէպ, մի ծառի վրայ նստած ննջում էր ծանօթ Աղաւնին:

Հէնց այդ ժամանակ Մեղուն նկատեց, որ ահա մէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը կռացրած, չար օձի նման սողում է սուս-փուս դէպի Աղաւնին: Մեղուն հասկացաւ, որ դա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ուզում է սպանել անմեղ թռչունին, իր բարերարին: Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մարդու չար նպատակը:

Որսորդը չոքեց, տեղը պնդացրեց և հրացանը երեսին բռնեց: Հէնց մատը դրեց կայծառի ոտքին և ուզեց քաշել, գործը վերջացնել, այդ իսկ ըողէին կայծակի նման Մեղուն վրայ հասաւ. և չար որսորդի ձեռքն այնպէս խայթեց, որ նա վեր ցատկեց: Նրա հրացանը նշանից շեղւեց և իր թնդիւնով անմեղ Աղաւնուն քնից զարթեցրեց ու տեղից թոցրեց:

Այսպէս մեր մեզուն իր բարերարին վերահաս մահից փրկեց, ազատեց:

Ինչ որ ցանես, այն կը հնձես:
Արած լաւութիւնը չի կորչի:

Փոքրիկ գառը

Մի փոքրիկ գառ, ձիւնի նման մաքուր, սպիտակ, Մի օր գնաց մօր հետ դաշտը, որ արածի: Դաշտ որ հասաւ, սկսեց թռչել քարերի տակ, էլ չէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի: Այս ու այն կողմ վազվզելով չափ էր ընկնում, թէ քար, թէ ժայռ, թէ փոս, թէ ձոր չէր հաբցնում: — Որդեակ, հանդարտ, ձայն էր տալիս նրա մայրը: Զգոյշ կացիր, որդեակ, լսիր իմ խրատը: Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի դարձնում, Իր խաղալն ու վազվզելն է շարունակում:

Եւ վերջապէս՝ երբ մօր խօսքին ականջ չարաւ, Սարին գլխին իր գծութեան պատիժն առաւ: Մի մեծ քար կար այնտեղ ընկած. նրա ծայրում Մեր գառնուկը թռչկոտելով խաղ էր անում, Մէկ էլ յանկարծ նրա վրայից գլորեց, Ոտի մէկը տակովն էլաւ, կոտրւեց:

Մեղուն ու հաւը

Հաւը Մեղւի վրայ ծիծաղելով՝ ասաց մէկ անգամ.

— Ի՞նչ անշնորհք ճանճ ես դու, ամբողջ օրը ծաղկից ծաղիկ ես թռչկոտում և ոչ մի բանի պէտք չես գալիս: — Իսկ դու, Հաւիկ մարիկ, ի՞նչ ես շինում, հարցրեց Մեղուն:

— Միթէ չըգիտես, թէ ի՞նչ եմ շինում ես, քեզ նման պարսպ-սարապ չեմ տըղտղում: Ես օրը մէկ ձու եմ ածում, մէկ ձու. գիտես մէկ ձուն քանիսն է:

— Գիտեմ, գիտեմ, հասկացայ: Բայց ես մինչև հիմա կարծել եմ, թէ դու օրը հարիւր ձու ես ածում:

— Ի՞նչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու ածել, անխելք Մեղու:

— Հապա եթէ քո ածածը ընդամենը մի ձու է, էլ ինչո՞ւ ես հարիւր անգամ կըրկչում, թէ հայ հաւայ, լըսեցէք, որ ես ձու եմ ածել: Իմ կարծիքով՝ այդքան կըրկչալուն մի ձուն շատ քիչ է: Այնպէս չէ, իմաստուն Հաւիկ մարիկ:

— Բայց դու ի՞նչ ես շինում, դու, որ իմ մի ձուն քիչ ես համարում:

— Ես ինչ որ շինում եմ, քեզ պէս կըրկչալով չեմ յայտնում ուրիշներին: Ես գլուխս քաշ գցած, մեղր եմ շինում: Գիտես ինչ է մեղրը: Դա հաւի կերակուր չէ, քո խելքի բան չէ, Հաւիկ մարիկ:

Բ ա ռ ա խ ա ղ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախաղի էին տալիս:

Պօղոսը վարժաժ էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովորում:

Ահա թէ ինչպէս էին խաղում:

Պօղոս. Պետրոս—ասա, տունը:

Պետրոս. Տունը:

Պօղոս. քեզ կծի շունը:

Պօղոս. Ասա—դուրը:

Պետրոս. Դուրը:

Պօղոս. Ընկնիս ջուրը:

Պօղոս. Ասա—պա:

Պետրոս. Պա:

Պօղոս. Ուտես թանէ սպաս:

Պետրոս. Էլ չեմ ասում. հիմա ես կըհարցնեմ քեզ:

Պօղոս. Լաւ հարցրու:

Պետրոս. Ասա—ծիտ:

Պօղոս. Ծիտ:

Պետրոս. Ուտես մախոխ:

Պօղոս. Այդ չեղաւ, Պետրոս: Ես ասում եմ ծիտ, դու ասում ես մախոխ. այդ ինչպէս կարելի է. տեսնում ես՝ նման չեն: Դեռ սպասիր Էլի ես կըհարցնեմ—
Ասա—ծիտ է:

Պետրոս. Ծիտ է:

Պօղոս. Պետրոսն անմիտ է:

Պետրոս. Է՛հ, էլ չեմ ասիլ, ես անմիտ չեմ:

Պօղոս. Լաւ, շարունակենք, էլ այդպէս չեմ ասիլ:

Ասա—հաւ է:

Պետրոս. հաւ է:

Պօղոս. Պետրոսը լաւ է:

Պօղոս. Ասա—սա՛նձ:

Պետրոս. Սանձ:

Պօղոս. Պետրոսն ուտի տանձ:

Պետրոս. Հիմա ես կըհարցնեմ: Ասա—սամի:

Պօղոս. Սամի:

Պետրոս. Շաքարը ծամի:

Պետրոս. Ասա—հաց:

Պօղոս. Հաց:

Պետրոս. Մի քիչ կաց:

Պօղոս. Է՛հ, բաւական է, դու լաւերը չես իմանում:

Ուսումնարան

Դաշտը սիրուն է դալար բոյսերով
Եւ անուշահոտ գոյն-գոյն ծաղկներով:
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր ուշիմ, խելօք, ժիր մանուկներով:
Սիրուն է ծառը կանաչ ճղներով,
Փունջ-փունջ կախուտած իր պտուղներով.
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր առաքինի, խելօք սաներով:
Աստուած, պահպանիր դու շատ օրերով
Մեր անդաստանը իր մշակներով,
Եւ մենք նորանում զուգւինք, զարդարւինք
Գեղեցիկ ուսման գոյն-գոյն փունջերով:

Ոսկի և երկաթ

Ոսկին Երկաթին անարգելով, ասեց մէկ անգամ.
—Երանի գիտենամ, դու ինչացո՞ւ ես, որ մետաղների
կարգն ես ընկել. քո սե ու ժանգոտ երեսովդ մարդու
վրայ զգւանք ես բերում: Նայի՛ր ինձ վրայ. տես՝ ինչպէս
գեղեցիկ եմ փայլում, ինչպէս շողշողում: Նայիր մեր սի-
րուն օրիորդների ու հարսների ականջներին ու մատնե-
րին, դու կըտեսնես իմ փառքն ու պատիւը. նայիր նրանց
ճակատների շարքերին, դու կըտեսնես իմ փայլն ու գե-
ղեցկութիւնը. նայիր նրանց պարանոցներին ու կուրծքե-
րին, դու կըտեսնես իմ մանեակների ու շղթաների նըր-
բութիւնը: Զեմ հաշոււմ գինդերը, զնդասեղները. գի-
տեմ որ դու այնքան կոշտ ու կոպիտ ես, որ այսպէս
քնքուշ բաների մասին ոչ ճաշակ ունիս, ոչ հասկացո-
ղութիւն:

Երկաթը պատասխանեց Ոսկուն.

— Ես չեմ ուրանում, Ոսկի աղա, որ դու գեղեցիկ ես, ամեն բանի զարդն ու զարդարանքը դու ես, գինըդ շատ բարձր է, աղքատի բան չես, բայց ինչո՞ւ ես չափիցդ գուրս գոռոզանում: Գո սիրուն օղակներդ ոչ ականջի լսելիքն են ակեղացնում, ոչ քո մատներին ու կոներին գորութիւն ու ժրութիւն են տալիս: Ճակատների փայլուն շարքերը գլխին խելք չեն տալիս. ոչ կուրծքերի նուրբ մանեակները սրտին գութ ու խնամք:

Ի՞նչ ասեմ մեր օրիորդներին, որ քեզ այդ չափ պատիւ են տալիս, քեզ համար հալում, մաշում ու բարակացաւ ընկնում: Իմ մի փոքրիկ ասեղը քո բոլոր զարդարանքներից ակելի է օգուտ տալիս: Գիտե՞ս, Ոսկի աղա, իմ փոքրիկ ասեղը քանի՞ տուն է պահում, քանի՞ որբի կերակրում: Իմ խովն ու ձևիչը ամբողջ աշխարհքին հաց են տալիս: ✕

Մարդիկ ինչ որ շինում են, կամ պէտք է կտրեն, կամ պէտք է ծեծեն, կամ պէտք է սղոցեն, կամ պէտք է խարտոցեն, կամ պէտք է կարկատեն: Իմ ուրազն ու կացինը որ չըլինին, իմ դուրն ու շողափը, իմ սղոցն ու մուրճը, իմ կտրիչն ու խարտոցը, էլ կարող էին մարդիկ քար քարի վրայ դնել, փայտ փայտի վրայ:

Ահա այսպէս պարծենկոտ ես դու, Ոսկի աղա, քո փայլեց կուրացած՝ ուրիշի լաութիւնը չես տեսնում: ✕

Երգ պանդխտի

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ,
Դէպի ուր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ.
Ա՛խ, թո՛իր, ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ,
Անդ շինիր քո բունը—հայրենի կտուրի տակ:
Անդ հեռու արևոր հայր ունիմ սգաւոր,
Որ միակ իւր որդուն սպասում է օրէցօր:
Երբ տեսնես դու նորան, ինձնից շատ բարեւ արա,
Ասա թող նստի լայ իր անբախտ որդու վրայ:

Դու պատմիր, թէ ինչպէս առտ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով, կեանքս մաշել եղել կէս:
Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը,
Գիշերը թաց աչքիս քունը մօտ չի գալիս:
Շուտով սառ հողի տակ կը պառկեմ այստեղ մենակ.
Թողնելով հօրս սրտում ցաւալի յիշատակ:
Դէ՛հ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, գնա արագ
Դէպի Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս Աշտարակ:

Արշակի շարադրութիւնը

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ երբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն: Ուսումնարանի մօտո՞ղն անցնելիս՝ որ լսում էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրտս մի ուրիշ կերպ էր դառնում, մաքու՞մ ասում էի, ա՛խ, երբ կըլինի, որ ես էլ սրանց մէջը լինիմ, սրանց պէս կարդամ, սրանց պէս երգեմ, սրանց հետ խաղամ. արդեօք կարժանանամ այն օրին:

Վերջապէս փափագիս հասայ. հայրիկս մի առաւօտ յայտնեց, թէ երկուշաբթի օրը քեզ տանելու եմ ուսումնարան և այսօր պէտք է գնամ քո ուսման պիտոյքներն առնեմ: Այն օրն էլ ես հաց չըկերայ չափողանց ուրախութիւնիցս:

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն: Ի՞նչ ասես որ չէր առել ինձ համար.— թուղթ, թանաք, թանաքաման, դասագիրք, տեսակ-տեսակ գրչածայրեր, գրչակոթըր, մատիտներ, տետրակներ: Բոլորը ջոկ-ջոկ թղթերում փաթաթեցի ու դրի պահարանումս, մինչև հասաւ երկուշաբթին՝ ուսումնարան գնալու օրը:

Ն ո Ր տ ա Ր ի

Ահա հասաւ նոր ատարի,
Հետը բերաւ նոր բարի,
Մանր տըղոց ուրախ օր,
Բարի զաւակ հօրն ու մօր:

Մանր տղայքն են ուրախ,
Ունին կաղին գողինաղ,
Սալորի չոր, չամիչ, թուզ,
Փշատ, ունաբ և ընկուզ:

Մանր տըղայք չըմոռնաք,
Աշխարհումս չէք մենակ.
Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,
Աղքատ ու անօգնական:

Նոքա հայր ու մայր չունեն.
Սև չոր հացի կարօտ են.
«Աղքատներին ողորմած
Եղէք», կասէ ձեզ Աստուծ:

ԱՌՄԻՕՏԻԱ ԱՂՕԹՔ

Ո՛վ Տէր մեր գթօտ, Դու լոյս առաւօտ,
Ծագիր և մեզ մօտ Քո լոյսդ անաղօտ:
Թող լուսաւորին մեր միտքն ու հոգին,
Որ քո լոյս անւան լինինք փառաբան:

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր, Որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի
անուն Քո, եկեսցէ արքայութիւն Քո, եղիցին
կամք Քո որպէս յերկինս և յերկրի: Զհաց մեր
հանապազորդ տուր մեզ այսօր. թող մեզ զպար-
տիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պար-
տապանաց. և մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն,
այլ փրկեա՛ն զմեզ ի չարէ. զի Քո է արքայու-
թիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

† ՄԱՆԿԱՆ ԱՂԹՔ

Հայր մեր երկնաւոր, Հայր ամեն մարդի,
Դու ինձ ամեն ճր տաս հազար բարի—
Կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու բաղցրիկ մայր,
Մեծ ու փոքրիկ բոլոր, անուշիկ եղբայր:
Իսկ ես ի՞նչ ունիմ որ ինչ տամ Քեզի.
Առջևդ կընկնիմ, կենամ աղօթքի—
«Ջնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներիս,
Վարժապետներիս և իմ մեծերիս
Լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ՝ հաճելի»: †

204

Am

0

unp

2073

3206

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0060708

